

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
lietā Nr. 2019-12-01

2020. gada 12. maijā (turpinājums)

Sēdi vada Satversmes tiesas priekšsēdētāja
Ineta Ziemele.

I. Ziemele.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties

Šodien Satversmes tiesa turpina skatīt lietu Nr. 2019-12-01.

Tiesa iepriekšējā reizē gāja pārtraukumā paziņojot, ka ir vēl divas pieaicinātās personas, kuras tiesa vēlas uzklaut.

Tātad šobrīd tiesa ir pārliecinājusies par pieaicinātās personas Aigara Rostovska gan identitāte... ir personas apliecināošs dokuments tiesai iesniegts lietas materiālos un arī varam pārliecināties ekrānā, ka bildes sakrīt.

Tātad es došu jums vārdu, Rostovska kungs, izteikties par šīs lietas apstākļiem, kā jūs saredzat, vai tur ir kādi problēmjaucājumi, lūdzu!

A. Rostovskis.

Paldies.

Labdien, cienījamā tiesa! Pateicos par iespēju pat viedokli šajā jautājumā. Es arī faktiski noskatījos gan tiešraidē vai ierakstā iepriekšējās tiesas un savu viedokli jau rakstiskā veidā esmu paudis, bet vairāk šodien izteikšos arī no tā konteksta, kas tika diskutēts iepriekšējās tiesas sēdēs. Kā es to sapratu un arī redzēju, tad tas jautājums tika skatīts nedaudz plašāk. Līdz ar to es arī iedošu vairāk tādu konteksta informāciju, kas varbūt jums palīdzēs pieņemt attiecīgos lēmumus.

Pirmkārt, es sāksu tā, ka mans sapnis par Latvijas sabiedrību ir tāds, ka Latvijas sabiedrība ir brīva, mūsdienīgi izglītota, starptautiski konkurētspējīga, pragmatiska, labklājīga, nacionāli patriotiska un iekļaujoša. Tas ir tas komplekss, kā es skatos uz lietām kā pilsonis.

Un otrs mans sapnis ir par Latvijas augstākās izglītības sistēmu. Latvijas augstākās izglītības sistēmai, manuprāt, ir jābūt arī brīvai, radošai, starptautiskai un šajā augstākās izglītības telpā jābūt vienlaicīgām iespējām gan publiskā, gan privātā kapitāla augstskolām.

Iespējams, ka atsevišķi virzieni pēc tādas sabiedriskas debates būtu atstājami tikai publiskā spektra augstskolām, es domāju, te varētu skatīties uz aizsardzības,

iekšlietu un varbūt nacionālās identitātes lietām, bet pārējās visas programmas, virzieni būtu realizējami uz vienādiem noteikumiem un darbotos pēc tādiem tirgus principiem un visām augstskolām neatkarīgi no šiem te īpašniekiem būtu vienlīdzīgi pieejamas iespējas tikt gan pie publiskiem resursiem, gan pie Eiropas fondiem, kā tas tagad ir, un zinātnes naudām un tā tālāk. Un vadošajam principam vajadzētu būt: nauda seko studentam.

Tagad nedaudz ieskats vēsturē, kā tad radās privātās augstskolas. Man bija tas gods būt pašā šajā te pirmsākumā, jo "Turība" arī ir dibināta 1993. gadā, kad vispār tā sistēma veidojās un faktiski jāsaka, ka privātās augstskolas parādījās tā iemesla dēļ, ka tajā brīdī valsts augstskolas bija tādas inertas... viņas, acīmredzot, dažādu iemeslu dēļ nebija gatavas šīm te milzīgajām pārmaiņām, kas notika sabiedrībā. Savukārt privātās augstskolas ienāca tirgū un piedāvāja sabiedrībai to izglītību, kas tajā brīdī bija nepieciešama, jo pilnībā transformējās šis te tautsaimniecības modelis no plānveida ekonomikas uz tirgus ekonomiku. Līdz ar to arī cilvēki bija gatavi maksāt naudu, lai saņemtu šīs te zināšanas, kas bija konkrētajā situācijā nepieciešamas. Un jāsaka, ka privātās augstskolas tajā laikā nospēlēja milzīgu lomu kā katalizators augstākās izglītības attīstībai un faktiski tas arī notiek šobrīd.

Tagad varbūt tāds mans viedoklis par konkurenci nevis tādā teorētiskā veidā, bet ļoti praktiskā veidā, kāda tad ir tā realitāte.

Publiskajās augstskolās ir lielākā daļa budžeta vietas, apmēram 30 000... no 90 000 šobrīd studējošo, kur apmēram 10 000 ir ārvalstu studenti, 80 000 vietējie, 30 000 ir budžeta vietas valsts augstskolās, privātajās augstskolās budžeta vietu gandrīz nav, tās varbūt ir kādas 100.

Publiskajām augstskolām ir pilnas iespējas piekļūt Eiropas Savienības fonda atbalstiem gan dažādos periodos infrastruktūras uzlabošanai, gan citām lietām. Privātajām augstskolām tā piekļuve ir daudz mazāka. Publiskajām augstskolām ir piekļuve visam zinātnes finansējumam, privātajām augstskolām — minimāla. Un arī, diemžēl, bieži vien atšķiras arī Izglītības ministrijas attieksme... Pret publiskajām augstskolām tā ir tātad labvēlīga, pret privātajām — atkarībā no situācijas, atkarībā no ministra vai politiskā uzstādījuma, — vai nu neitrāla vai diezgan negatīva, ko es varu apliecināt ļoti konkrēti no savas pieredzes.

Un noslēdzot šo te posmu es pateikšu tā, ka, manuprāt, likumdevējs 90. gadu sākumā bija ļoti tālredzīgs, ka ļāva privātajai iniciatīvai un privātajam kapitālam ienākt šajā te laukumā un darboties, jo tas tiešām katalizēja šo situāciju. Bet tālāk, es domāju, ka šis regulējums nav bijis kopumā veiksmīgs, sadalot jeb segregējot publiskās un privātās augstskolas.

Latvijā izglītība, tajā skaitā augstākā izglītība, ir legāls uzņēmējdarbības veids un arī uzņēmējdarbības brīvību ir līdzīgi kā ar citām brīvām — vārda brīvību, mediju brīvību un citām lietām. Un uzņēmējdarbības brīvība ir viena no Eiropas vērtībām. Un,

ja veicot uzņēmējdarbību šie te apstākļi ir labvēlīgi, brīvi, tad radošais gars uzplaukst, un viss, kā saka, notiekas. Un pilnīgi pretēji. Ja šis te radošais gars un brīvība tiek apspiesta, tad patiesībā sabiedrība neiegūst to potenciālu, ko tā varētu iegūt.

Patlaban augstākās izglītības sistēmu raksturo pārregulācija. Tas attiecas gan uz publisko sektoru, gan uz privāto sektoru un faktiski tas ierobežo augstskolu potenciālu un atstāj negatīvu iespaidu uz sabiedrības attīstību un labklājības pieaugumu kā tādu.

Tagad nedaudz informācija par eksportu. Augstākās izglītības eksporta piensums iekšzemes kopproduktam 2018. gadā bija aptuveni 300 miljoni eiro, tie ir pētniecības centra CERTUS dati. Apmēram 150 miljoni bija tiešie ienākumi un 150 miljoni netiešie. Un jāsaprot, ka pasaulē ir valstis, kur augstākās izglītības eksports ir no tā saucamajām TOP 5 nozarēm, kur var minēt Amerikas Savienotās Valstis, Apvienoto Karalisti, Austrāliju un citas valstis. Un tas, ko ir būtiski saprast... tāpat jaunā pasaules kārtība ir tāda, ka valstis savā starpā sacenšas kā platformas jeb biznesa un tādas radošas vietas, kur dzīvot, kur attīstīties, kur realizēties. Un notiek nežēlīga cīņa par jauniem, gudriem, talantīgiem cilvēkiem. Tās valstis, kas šajā cīņā ir veiksmīgākas, tās faktiski programmē savām sabiedrībām lielāku labklājību un izaugsmi.

Latvija ir atjaunojusi neatkarību un izvēlējusies atgriezties Rietumu civilizācijā, kas, protams, palielina milzu iespējas, to mēs jau faktiski baudām kādu laiku, bet Rietumu civilizācijas labklājība ir bāzēta uz... tajā skaitā uz dažādām vērtībām... tajā skaitā uz brīvībām veikt uzņēmējdarbību, būt pragmatiskai, orientēties uz pasauli, un šajā kontekstā neļaut Latvijas studentiem studēt sevis izvēlētajā valodā, nav tālredzīgi. Bez priekšmetu satura un varbūt citām lietām ir būtiski saprast, ka tiešām šī te mijiedarbšanās, atrodoties auditorijā un socializēšanās, un sociālie kontakti dod ļoti lielu nākotnes efektu.

Noklausoties arī visus iepriekšējos runātājus, es priekš sevis atzīmēju, ka pat tie tiesas pieaicinātie kolēģi, kuri aizstāv likumdevēju pozīciju, atzīst, ka Latvijas augstskolām, studentiem, docētājiem ir jābūt tomēr mijiedarbībā ar citām valodām... tāpat, ja viņi pat aizstāv šo parlamenta pieņemto regulējumu, viņi tāpat atzīmē, ka šim procesam ir jābūt kaut kādā veidā starptautiskam.

Es gribu atzīmēt Igaunijas piemēru. Latvijas sabiedrībā diezgan plaši izveidojies viedoklis, ka igauņi ir veiksmīgāki... un faktiski, ja mēs paskatāmies arī ciparus un ekonomikas datus, ko atzīst vērtējot dažādus labklājības... tas ir, IKP uz iedzīvotāju, dzimstības rādītājus, tad tiešām igauņu rādītāji virkne pozīcijās ir lielā daļā pozīciju labāki kā Latvijai. Un te atkal, ja mēs skatāmies, tad igauņu regulējums attiecībā uz augstāko izglītību, uz valodu lietojumu, ir daudz liberālāks. Man liekas, ka te ir atkal jautājums par tādu igauņu pragmatisku pieeju virknē citās lietās un kas ir daudz tāda orientēta uz labklājību un valsts attīstību. Kaut gan viņiem tas nacionālais stāvoklis ir stipri līdzīgs kā Latvijā.

Vēl dažas lietas saistībā ar kontekstu. Atsevišķi politiķi un atsevišķi viedokļu paudēji izsaka tēzi, ka Latvijā ir par daudz augstskolu. Man vienmēr tad ir pretjautājums: tas nozīmē, ka Latvijā ir par daudz rūpnīcu, par daudz ražotņu un par daudz uzņēmumu? Jo, ja mēs iedomājamies bildi, ka Latvijā, pieņemsim, būtu simt augstskolas, kur katrā studētu vidēji 5000 studenti, tas nozīmē, ka Latvijā būtu pusmiljons studentu un jautājums ir... tas nozīmē, ka pasaule atzītu mūs kā vienu no tādiem izglītības centriem. Un kas no tā būtu slikts? Protams, tā ir apspiežama vīzija, bet es vienkārši iezīmēju to domāšanas veidu. Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera arī ir izstrādājusi mūsu redzējumu, Latvijas stratēģiju, un tur mēs Latvijas vīziju redzam kā vietu, kur pulcējas talanti.

Tad vēl. Atsevišķi politiķi izsakās, ka Latvijai ir piemērots Skandināvijas modelis un mums šis modelis ir tā ka jāpārņem. Te vēlos atgādināt SKDS veiktos socioloģiskos pētījumus... es vēl vakar sazvanījos ar Arni Kaktiņu, lai es precizētu... Tātad, virspusēji jautājot... jā, cilvēkiem šis zīmols, Skandināvu modelis, patīk. Bet tad, kad pajautā precīzāk, vai cilvēki ir gatavi maksāt lielus nodokļus un saņemt šo te lielu arī sociālo atbalstu... tad cilvēki atbild, ka viņi grib maksāt mazus nodokļus un saņemt lielu šo te sociālo atbalstu. Bet, ja liek izvēlēties, tad cilvēki saka, ka mēs labāk maksājam mazus nodokļus... faktiski ar to norādot, ka kopumā sabiedrība ne pārāk uzticas valsts varai šobrīd. Līdz ar to, ja mēs runājam par Skandināvu modeli, tur mums ir ļoti tāls ceļš ejams un, es domāju, ka tur ir jāsāk ar publiskā sektora, lēmuma pieņemēju, ļoti racionālu līdzekļu izmantošanu, tikai tad mēs varam kustēties tālāk.

Tad vēl par Rīgas Ekonomikas augstskolu un Juridiskās augstskolas atšķirību attiecībā uz Latvijas studentiem, ka viņiem tur ir tā kā iespēja studēt angļiski. Manuprāt, tas ir galējs absurds. Kā jau izteicos, tad students nākotnē būs noteikti konkurētspējīgs jebkurā dzīves jomā tieši tad, ja viņš būs studējis kopīgi ar cittautiešiem un būs kontaktējies un darījis lietas kopā.

Un vēl jāsaka, ka, neapšaubot Rīgas Ekonomikas augstskolas un Juridiskās augstskolas kvalitāti, darba devēju atzītāko augstskolu TOP 3 2019. gadā bija Rīgas Tehniskā Universitāte, Latvijas Universitāte un biznesa augstskola "Turība".

Tagad vairāk par pašu valodu. Runāsim tieši. Es saprotu, ka politiskais vairākums, pieņemot šos grozījumus, uzskatīja, ka drauds latviešu valodai rodas... vai var rasties tieši no krievu valodas. Ja tas ir tā, tad par šo arī ir atklāti jārunā un jāmeklē risinājumi. Patreizējā statistika ir tāda, ka no desmit lielākajām pasaules valodām, vien trīs ir Eiropas valodas. Ja saskaita visus pasaules iedzīvotājus, kas ir apmēram 8 miljardi, tad apmēram 1,5 miljardi runā Eiropas valodās, jo viņiem tā ir pamatvaloda un pārējie 6,5 miljardi pamatvaloda ir cita. Es nesaprotu, kamdēļ likumdevējam ir mūs nesamērīgi jānorobežo no 4/5 potenciālās akadēmiskās un biznesa pasaules. Es prognozēju, ka vēl ļoti pārskatāmā laikā Latvijas pilsoņi, arsenālā esot trīs valodu komplektam — latviešu, angļu un krievu — un, protams, jebkura cita valoda ir milzu

bonuss... šo komplektu nosaka reālais darba tirgus un tas nav pretrunā ar latviešu valodas stiprināšanu... darba tirgū ar šo trīs valodu komplektu cilvēkam dod lielākas priekšrocības nekā iztrūkstot kādai no šīm valodām.

Protams, ņemot vērā Latvijas tiešāku integrāciju Eiropā, būtiski pieaug citu Eiropas valodu nozīme Latvijas iedzīvotāju vidū. Te jāmin arī ekonomikas dimensija. Ja mēs paskatāmies kaut vai eksportu, tad jā, šobrīd 70 procenti eksports iet uz Eiropas Savienības valstīm, tomēr 10 procenti iet Krievijas virzienā un vēl 5 procenti citu NVS valstu virzienā un šis 15 procentu virziens ir tas virziens, kur ir būtiska šī krievu valoda. Un te jāsaka, ka... teiksim, piemēram, somi veic regulāras intervences saviem uzņēmējiem un jāsaka, ka arī tieši pēdējo kursu studentiem, krievu valodas izglītošanā šī pragmatiskā iemesla dēļ, lai aktīvi darbotos pamatā Krievijas tirgū.

Patiesībā es uzskatu, ka šī problēma augstākajā izglītībā ir uzpūsta, jo kopīgā tendence krievvalodīgajiem gan Latvijā, gan arī, kā saka, no citām NVS valstīm studēt krieviski samazinās. Tomēr es uzskatu, ka šī ir niša... nišas produkts Latvijas augstskolām... es teiktu, ka tas ir nišas produkts gan publiskā sektora augstskolām, gan privātajām augstskolām. Sakarā ar šo tendenci, piemēram, "Turībā" mēs savulaik arī skatījām šo jautājumu. Mēs izvērtējām pasaules tendences un nemaz neuzsākām studijas krievu valodā un mēs fokusējāmies tieši uz latviešu valodu, uz angļu valodu. Bet kā es vēlreiz uzsveru, tas kā nišas produkts varētu būt.

Vēl viena lieta, par ko es gribētu runāt nedaudz, ir par lojalitāti. Es rekomendētu darīt visu iespējamo, lai krievu valodā runājošie kļūtu aizvien lojālāki Latvijas valstij, lai maksimāls skaits no viņiem izvēlētos kļūt par Latvijas patriotiem un asociētu sevi ar visām latviešu identitātēm. Lielākā daļa cilvēku vēlas dzīvot maksimālā labklājībā, labklājības valstī... Jo Latvija būs veiksmīgāka savā tautsaimniecības attīstībā, jo vairāk dos iespējas saviem pilsoņiem un iedzīvotājiem brīvi veikt savu uzņēmējdarbību, realizēt savu radošo garu, jo kopējais sabiedrības lojalitātes līmenis pret valsti pieaugs.

Es gribu atgādināt vēsturisku faktu par notikumiem Austrumukrainā, ka šie notikumi varēja savā ziņā norisināties tādā veidā, jo ienākumi cilvēkiem, kas dzīvoja Austrumukrainā un turpat aiz robežas Krievijā, bija trīs reizes mazāki. Līdz ar to, par cik Austrumukrainā tas etniskais sastāvs bija tāds, ka tur ir pietiekami daudz krievu tautības cilvēki dzīvoja, tad viņi arī maz pretojās šī te... nezinu... sauksim... Krievijas vai "zaļo vīriņu" invāzijai. Es vienkārši gribu uzsvērt, ka šī ekonomikas dimensija jeb tautsaimniecības attīstības dimensija ir ļoti svarīga, lai būtu, no kā finansēt dažādas identitātes lietas un stiprinātu tieši mūsu kultūru, vēsturi un tā tālāk.

Tad vēl. Es uzskatu, ka krievu valoda ir tiešām priekšrocība un es arī no savas prakses varu pateikt, ka tas, ka es zinu krievu valodu, man dod virkni priekšrocības... piemēram, šobrīd šad tad pat ir problēmas sabiedriskajās organizācijās, ka kāds no kolēģiem nezina krievu valodu, jo mums ir ļoti intensīvs darbs medijos, uzstāties radio vai televīzijā... Latvijā ir šie publiskie mediji, kas ir krievu valodas mediji... un zinot

krievu valodu, mēs varam arī tur paust savu viedokli... Dēļ šīm savām zināšanām un pieredzēm es esmu uzaicināts un esmu Eiropas Investoru padomes loceklis Krievijā, un dēļ šīm manām zināšanām un pieredzes “Europe Chambers”, kas ir lielākā Eiropas uzņēmēju organizācija, kura pārstāv 20 miljonus uzņēmumu, nodarbina 100 miljonus cilvēku, ir delegējusi mani par pārstāvēt Eiropu Centrālāzijā tieši tajā biznesa dimensijā.

Es vienkārši gribu uzsvērt, ka katra valodas zināšana paver papildus iespējas.

Vēl es gribu pateikt, ka, ja runā par izglītību, tad, teiksim... viena no būtiskām jomām, kas mums pat dod un dos priekšrocības, ir IT sektors un šobrīd IT sektora absolventu skaits Latvijā ir apmēram 700, turpretī vadošie speciālisti sektorā saka, ka, lai mēs kaut cik iezīmētos uz IT sektora kartes, mums vajag apmēram 3000 absolventus gadā. Un tagad ir jautājums. Ja mēs izvēlamies iet šo ceļu un faktiski tas iezīmēs vai nu Latvija kļūs... digitalizēs un kļūs vēl IT aktīvāka un ies šo labklājības ceļu, vai iepaliks... Mums vajadzētu veikt milzu intervenci, lai piesaistītu šos te studentus, kas studē arī šajā sektorā. Un es uzskatu, ka nebūtu nekādu problēmu, ja daļa no viņiem studētu gan krieviski, gan bilingvāli, jo faktiski drošāk ir arī no sabiedrības viedokļa integrēt cilvēkus caur studiju procesu un veikt arī tajā laikā tādas papildus intervences latviešu valodā, nevis ņemt viesstrādniekus, ko neizbēgami nāksies darīt, un kas jau arī notiek.

Un varētu būt arī līdzīgas citas programmas. Piemēram, Latvija ir jau ilgu laiku Eiropas dalībvalsts, manuprāt, tad nebūtu problēmu piedāvāt NVS interesentiem apgūt studijas Eiropas tiesībās, kas arī varētu notikt krieviski vai bilingvāli.

Tie ir tikai tādi piemēri, kas varētu notikties.

Jau tuvojoties noslēgumam savai īsajai runai, tad es skaidri pasaku un skaidri iestājos, ka esmu par latviešu valodas stiprināšanu, bet es esmu par to, ka tas ir jādara proaktīvi, mūsdienīgi nevis reaktīvi un provinciāli. Latviešu valodas stiprināšana un attīstība ir veicama vienlaicīgi ar mūsdienīgu, starptautisku un atvērtu izglītības sistēmu.

Vēlos tikai atgādināt, ka pamatintervence stiprinot latviešu valodu ir jādara ģimenēs, bērnudārzā, skolā, jo augstskolās jau ienāk vairāk vai mazāk nobrieduši cilvēki un viņi mūsdienās var brīvi izvēlēties, kur studēt. Ja mēs viņiem nedosim šīs iespējas, tad viņi attiecīgi izdarīs citas izvēles.

Un vēl. Es kā Latvijas pilsonis, pārlasot mūsu Satversmi un gatavojoties šai te sēdei, es saprotu, ka mums savā rīcībā un likumdošanā ir jābūt samērīgiem un šis samērīgums, kā saka, jāskata starp mūsu identitātes elementiem, atvērtību pasaulei un labklājības centieniem. Tur ir jāmeklē šie samērīgie risinājumi.

Un es vēlētos, lai Satversmes tiesas lēmums ir tāds, kurš virza Latviju uz mūsdienīgas attīstības valsti, nevis atstāj to provinciālas vai vāji attīstītas valsts lomā.

Pateicos par jūsu laiku un esmu jūsu rīcībā.

I. Ziemele.

Paldies, Rostovska kungs, par jūsu viedokli.

Tagad arī būs jums jautājumi no tiesnešiem. Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A Kučs.

Labdien. Paldies par jūsu viedokli. Man pirmais jautājums būtu... kas jau daudzkārt sēdēs iepriekšējās ir diskutēts... par augstskolu autonomiju un vai jūs redzat, ka šīs apstrīdētās normas kaut kādā mērā ierobežo augstskolu autonomiju un kā, jūsaprāt, šī autonomija izpaužas konkrēti?

I.Ziemele

Es atvainojos, Rostovska kungs, jums mikrofonš nav ieslēgts.

A. Rostovskis.

Jā... vēlreiz tātd atbildot... Es uzskatu, ka augstākās izglītības līmenī nevajadzētu būt ierobežojumiem uz valodu, jo valoda ir, manuprāt, daļa no akadēmiskās brīvības un augstskolām būtu jāļauj izvēlēties, kurā valodā šīs studijas realizēt. Jo, kā jau minēju, ja mēs skatāmies uz Latviju, tad šī, manuprāt, krievu valodas... uztraukums par krievu valodas intervenci ir nedaudz pārspīlēts, jo šobrīd ir Latvijā aptuveni 90 tūkstoši studentu, un tie dati, kad bija pirms pāris gadiem... bija aptuveni 5 tūkstoši studenti, kas studēja krievu valodā... daļa no viņiem bija vietējie, daļa ārzemnieku... tā kā es uzskatu, ka šī problēma tādā Latvijas kontekstā ir nedaudz pārspīlēta.

A. Kučs.

Tad man varbūt konkrēti jums kā "Turības" arī pārstāvim... bet, nu, protams, skatoties uz apstrīdētajām normām... Vai... kā jūs varētu teikt, kā šīs normas varbūt ir ietekmējušas konkrēti jūsu augstskolas darbību... vai arī jums ir zināms plašāk... Jo, kā jūs jau teicāt, jums pamatā programmas ir angļu valodā, tāpēc man ir tas jautājums... vai apstrīdētās normas ir kaut kādā veidā ietekmējušas arī jūsu darbību?

A. Rostovskis.

Konkrēti "Turības" darbību tas ir nav ietekmējis, jo, kā jau es teicu, tad mēs pirms apmēram 5-7 gadiem... precīzi neatceros... mēs arī iekšienē spriedām par šo jautājumu. Bet, kā jau es arī runā teicu, mūsu novērojumi gan iekšējā tirgū, ja tā var teikt, un cilvēku noskaņojums... gan arī to potenciālo studentu, kas nāk no NVS valstīm, kur krievu valoda ir dzimtā valoda vai dominējošā... tad viņi tomēr aizvien vairāk izvēlas studēt angļu valodā. Līdz ar to mēs pieņemām, ka mēs kā "Turība" to

pamatuzsvaru liksim tieši uz angļu valodu un to mēs arī esam darījuši. Šobrīd “Turībā” studē aptuveni kaut kādi 700 studenti un visi to dara angļu valodā.

Bet tajā pašā laikā jāsaka tā, ka tas, ka mūsu docētāji vai cilvēki pārzina krievu valodu tādā sadzīvīskā kontakta veidā... valoda tiek lietota. Bet pašas studijas ir angļu valodā un, kā jau es minēju, “Turību” tieši tas nav skāris.

A. Kučs.

Ja jau mēs par angļu valodu sākām runāt, tad es gribētu jums drusciņ prasīt par apstrīdēto normu... konkrēti 56. panta trešās daļas skaidrojumu.

Tiesas sēdēs ir izskanējuši dažādi viedokļi par to, vai šī norma ierobežo Latvijas valstspiederīgajiem studēt angļu valodā. Izglītības ministrija jau iepriekš teica, ka Latvijas valstspiederīgie nav ierobežoti, jo viņi var studēt... ja tā studiju programma ir izveidota ārvalstniekiem, tad arī Latvijas valstspiederīgie var studēt. Kāda ir jūsu prakse? Es domāju jūsu augstskolā... vai arī Latvijas valstspiederīgie var studēt angļu valodā vai arī jūs šādu skaidrojumu no Izglītības ministrija esat saņēmuši?

A. Rostovskis.

Te no sākuma es gribētu atgriezties nedaudz vēsturē, jo patiesībā tad, kad Latvijā ārvalstu studentu skaits bija ļoti neliels, tad bija jāveic tādi savā ziņā priekšdarbi, lai šajā eksporta vidē ieietu. Un to, ko mēs darījām... tad mēs sākām piedāvāt programmas angļu valodā tieši Latvijas studentiem, lai faktiski augstskolas tā kā trenētu gan mācībspēkus, arī to vidi sagatavotu ārvalstu studentiem... Un šis bija ļoti veiksmīgs process, lai mēs otrā soļā eksportā būtu veiksmīgi. Un tad bija ļoti labi, ka parādījās šie pirmie ārvalstu studenti, tad šīs studijas arī notika kopā.

Ja runājam par tekošo situāciju, tad es precīzi neatbildēšu, jo aptuveni desmit gadus es nenodarbojos ar operatīvo darbību. Vēl jo vairāk... es nekad neesmu ieņēmis kādus akadēmiskos amatus... neesmu bijis ne rektors, ne dekāns. Tā kā vairāk mana tā... es esmu savā būtībā uzņēmējs un, kā jau jūs zināt, tad augstskolās šiem īpašniekiem ir sava loma un es vairāk koncentrējos uz to saimnieciski finansiālo darbību un attiecīgi uz akadēmisko darbību ir atbildīgie... ir Satversmes sapulce un tur ir akadēmiskie procesi... viennozīmīgi... nu kā... mēs esam likuma paklausīga augstskola un kā saka, ievērojam likumu, bet šeit es vairāk paužu arī to viedokli, kā būtu jābūt. Kā es domāju, kā jau es arī teicu iepriekš, uzsverot to, ka ir viena lieta šīs zināšanas saņemt kādā valodā, bet tā būtiskā lieta ir, ka šie studenti savā starpā mijiedarbojas. No Latvijas studenta skatpunkta ir ļoti būtiski, ka... un arī faktiski no mūsu valsts interesēm, ka ja viņš šo starptautisko vidi var saņemt šeit, Latvijā, tad viņam nav jādodas no šejienes projām, jo viņam šo starptautisko vidi kaut kādā veidā šeit ierobežo, tad daļa no viņiem dodas projām, jo... liela daļa studentu... lielākā daļa redz savu nākotni ar dažādiem starptautiskiem globāliem procesiem. Līdz ar to ir tikai

normāli, ka viņi grib studēt arī starptautiskā vidē, viņi sadarbojas ar dažādiem jauniešiem no citām valstīm.

A. Kučs.

Vēl viens jautājums. Ja jūs varētu atbildēt drusciņ par vēsturisko procesu... Izglītības ministrija norādīja, ka šī norma ir skatāma... apstrīdētās normas ir skatāmas kā daļa no plašāka reformu procesa, respektīvi, augstskolām bija gan laiks, gan iespējas sagatavoties šādai pārmaiņai un ka jau vēsturiski bija tā kā skaidrs, ka tas būs solis arī šajā virzienā. Vai jums, darbojoties arī "Turībā", arī bija šāda pārlicība par to, ka šādas pārmaiņas būs?

A. Rostovskis.

Nu, skaidrs, ka tādas diskusijas ar lielāku vai mazāku aktivitāti visu laiku ir bijušas. Tas jau vairāk ir tāds politisks process un, protams, tā ir vēl viena lieta... patiesībā, ko jūs jautājāt, tas ir ļoti būtiski... Un arī notikumi šobrīd Latvijas augstākās izglītības telpā parāda, ka šis augstākās izglītības sektors ir pārāk politizēts. Patiesībā tas ir it kā bīstami sabiedrībai, jo virkne gadījumos diemžēl politiķi vai arī kāds šaurāks ierēdņu loks kaut kā tur savā vidē kaut ko nolemj un tad vienkārši tādā ekstrēmi ātrā tempā kaut ko stumj cauri... Acīmredzot arī šis lēmums par krievu valodas ierobežošanu... viņš... kaut kādā veidā tur zvaigznes sastājās... tika konstatēts, ka ir vairākums... un tad viņš tādā diezgan straujā tempā tika arī pieņemts.

Bet diskusijas visu laiku ir bijušas, tā kā... Nu, mēs jau arī... Man kā uzņēmējam sanāk... no vienas puses, loģiski, esmu likumpaklausīgs un jāievēro šīs normas... bet diemžēl tā vide, kurā darboties, ir diezgan tāda nestabila... ja tā var teikt. Un tāpēc es arī šo uzrunu sākot arī runāju, ka ideālā veidā būtu, ka šis regulējums augstākajai izglītībai būtu tāds skaidrāks un lieki neraustītu, un tas visiem nāktu tikai par labu.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kučam. Tagad jautājumi būs arī tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Labdien! Man ir jautājums jums tieši saistībā ar šo "Turības" ekonomisko un saimniecisko darbību, uz kuru jūs norādījāt, ka jūs vairāk fokusējaties nekā uz šo akadēmisko darbību, kur ir Satversmes sapulce un citas institūcijas.

Mūsu situācija ir tāda, ka pieteikuma iesniedzēji apstrīd šo normu atbilstību arī Satversmes 105. pantam, tātad tiesībām uz īpašumu. Sakiet, lūdzu, kā jūs varētu raksturot tieši šo situāciju. Vai apstrīdētās normas ir radījušas kādu īpašumtiesību

aizskārumu, piemēram, peļņas samazināšanos saistībā ar šo studentu skaita ietekmēšanu, valodas ietekmēšanu tieši “Turībā”? Paldies.

A. Rostovskis.

Pateicos par jautājumu. Nu, par cik Turībā”, kā jau minēju, izvēlējamies šajā te nišas spektrā krievu valodā nestrādāt, tad “Turību” tas tieši nav skāris, bet tās augstskolas, kuras darbojās šajā te virzienā, protams, tas ir skāris arī... es nezinu, kā tas ir juridiski pareizi... nu, loģiski, ja mēs tādā aspektā pielīdzinām augstskolas uzņēmumam, tāpēc, ka tā arī ir saimnieciskā darbība, un ja augstskolai, teiksim, ir klienti, kas maksā par studijām krievu valodā, un tagad viņiem tas nav atļauts, loģiski, ka šie ienākumi samazinās. Tas nozīmē, ka visa sistēma, ja tā var teikt, cieš. Ja mēs tā salīdzinātu... protams, daudziem tas nepatiks, ka salīdzinām ar uzņēmumu tādās līdzībās runājot, bet ja kāds uzņēmums darbojoties, teiksim, kokapstrādes jomā un viņš ražo durvis, logus un galdus un tagad kaut kādu iemeslu dēļ likumdevējs pasaka, ka turpmāk galdus vairs ražot nevarēs. Nu, loģiski, ka ienākumi samazināsies.

G. Kusiņš.

Bet vai es pareizi saprotu, ka jūs tātad šo izsakāt par citām augstskolām... vienkārši no tādām ekonomikas loģiskām konsekvencēm, bet attiecībā uz “Turību” tātad nav nekādu īpašumtiesību ierobežojumi saskatāmi un jūsu izvēlētais politikas dēļ tad šie grozījumi jūs neskar?

A. Rostovskis.

Precīzi, kā jau jūs teicāt. Tātad “Turības” gadījumā mēs, raugoties uz notikumiem pasaulē un tendencē, sapratām, ka mums ir lietderīgāk investēt enerģiju tieši angļu valodas studiju stiprināšanā un izveidē un tamlīdzīgi... un mēs sapratām, ka mēs to labāk darām ar papildus jaudu tajā virzienā nevis strādājam šajā te nišas produktā, ja tā var teikt, ar krievu valodu. Bet, kā jau minēju, es uzskatu, ka ir tikai normāli, ka dažādas augstskolas līdzīgi kā citā uzņēmējdarbībā, izvēlas nišas produktu, kaut gan viņš ir pietiekami liels arī Latvijā. Viņš nav bīstams sabiedrībai... šie te 5 tūkstoši studentu, bet nu virkne privātajām augstskolām tā bija niša un, protams, ka viņi, augstskolas, no tā cieš. Bet “Turība”, par cik mēs izvēlējamies citu stratēģiju, “Turības” kontekstā mums nav bijuši nekādi zaudējumi.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kusiņam. Tiesnesim Aldim Laviņam ir jautājums. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā, paldies. Rostovska kungs, daži jautājumi.

Pirmais. Tas, ko es dzirdēju no jūsu klāstītā, bija viens aspekts, kur jūs minējāt, ka augstākās izglītības jomu raksturo pārregulācija. Varētu tuvāk noraksturot, ko jūs ar to domājāt?

A. Rostovskis.

Nu, teiksim, es tādā saimnieciskā piegājienā jeb griezumā teikšu. Faktiski mums ir likums, mums ir dažādi normatīvi un bieži vien šīs te politikas veidotāji mēģina aprakstīt kaut kādas diezgan līdz sīkai detalizācijai kā un kas augstskolām būtu jādara. Savā ziņā tas apgrūtina jeb padara sarežģītāku augstskolas darbību, jo virknē gadījumos šis laikmets prasa daudz dinamiskāku rīcību.

Lai būtu piemērs. "Turība" pirms vairākiem gadiem, kādiem trijiem, izlēma investēt divos virzienos: IT virzienā un dizaina virzienā. Process no brīža, kamēr mēs pieņemām lēmumus un sākām darboties, lai saņemtu šo te informāciju tehnoloģiju virziena licenci, paņēma divus gadus. Mums bija tur no sākuma... tajā brīdī vēl tur arī tas regulējums mainījās, šajā gadījumā gan uz labo pusi... tur bija tā, ka... es kā privāts investors investēju augstskolas naudu jeb savā ziņā sava kapitāla naudu šajā virzienā, bet bija jāiet lūgt atļauja Izglītības ministrijai, tad viņa tur skatīja... nezinu... tur mēnešus un tad tas viss gāja uz Kabinetu un Kabinets lēma, vai es, Aigars Rostovskis, drīkstu investēt savu naudu, lai attīstītu "Turība" informācijas tehnoloģiju virzienu. Pēc diviem gadiem tas noslēdzās sekmīgi.

Dizaina virzienā tur bija iesaistīta arī Kultūras ministrija, un tas beidzās nesekmīgi. Mana valsts neatļāva investēt dizaina virzienā un līdz ar to "Turība" šo virzienu nav sākusi.

Tie ir tikai daži piemēri. Tas ir stāsts par brīvu uzņēmējdarbību. Es gribēju investēt savu naudu, radīt darba vietas, radīt eksporta produktu angļu valodā, man Latvijas valsts to neļāva darīt.

A. Laviņš.

Labi. Saprātu jūsu atbildi. Tātad ir samērā komplicēts tiesiskais regulējums. Tas, ko jūs paskaidrojāt... ir šis regulējums tāds, kas rada noteiktus šķēršļus brīvai uzņēmējdarbībai. Tā es to sapratu no jums.

Tas vēl nākamais, ko labprāt jums pavaicātu no tā, ko jūs minējāt šodien, ir šāds aspekts... Jūs minējāt, ka tas neesot tālredzīgi, ka Latvijā pastāv tāds tiesiskais regulējums, ka Latvijas valstspiederīgie nevarot izvēlēties studiju programmas sev vēlamā valodā.

Saistībā ar šo tēzi, ka tas neesot tālredzīgi. Rostovska kungs, jūs redzat citus efektīvus līdzekļus, kādā veidā varētu stiprināt latviešu valodu augstākajā izglītībā, zinātnē? Es domāju ar to, ka zinātnē daudzās jomās, it īpaši nupat jūsu pieminētajā informāciju tehnoloģiju jomā, ir pat akūta nepieciešamība, to var redzēt ar neapbruņotu

aci, ir nepieciešams izstrādāt jēdzieniem atbilstošus apzīmējumus latviešu valodā. Un tamdēļ labprāt uzzinātu jūsu domas... No vienas puses jūs sakāt, ka augstākajai izglītībai ir jābūt brīvai, starptautiskai, radošai., es to saprotu, bet tajā pat laikā gribētu zināt jūsu domas, kādu efektīvu līdzekli jūs redzat, kā latviešu valoda var nostiprināties zinātnē?

A. Rostovskis.

Paldies par jūsu jautājumu. Tātad, kā jau minēju, tā mana argumentācija balstās uz to, ka pamatintervencei ir jābūt ģimenē, bērnudārzā, skolā un tamlīdzīgi, lai izveidotu to bāzi.

Ja mēs runājam par zinātni un latviešu valodas stiprināšanu tur, tad faktiski es arī tajā rakstītajā dokumentā, ko iesniedzu tiesai, atsaucos uz LTV raidījumu "1:1" interviju ar TILDES valdes priekšsēdētāju, kur tas vēstījums bija par mazo valodu izdzīvošanas formu un formulu izmantošanu jaunajās tehnoloģijās. Tas nozīmē, ka faktiski šī digitālā vide savā ziņā paver jaunas iespējas arī tajā skaitā latviešu valodai.

Un tas, ko es saku, kā es kompleksā to lietu redzu...

Tātad viens jautājums... ja mēs skatāmies par Latvijas sabiedrību. Tātad, ja mēs pieņemam, ka mēs ļoti proaktīvi darbojamies ģimeņu, bērnudārzu, skolu līmenī, tad jau tur tā latviešu valodu ieietās.

Otra lieta, ko mēs varam darīt, un ko es arī minēju savā uzrakstītajā dokumentā, tad nākamā intervence ir viennozīmīgi budžeta vietas tikai studijām latviešu valodā, vismaz dotajā etapā.

Tajā pašā laikā var noteikti darīt vēl sekojošas lietas, lai stiprinātu... tātad pieņemot, ka atbrauc kāds students no ārpusē, un valsts, ja viņai ir resursi, tad viņa var veikt intervenci arī šo te ārvalstu studentu... nu, viņus arī kaut kā ieinteresēt par Latviju, par latviešu valodu un, kā saka, veicināt, lai arī šie ārvalstu studenti apgūst latviešu valodu.

Tātad, faktiski... tas, ko es mēģinu pateikt... ka mūsdienu laikmetā būtisku lomu spēlē tā saucamā "mīkstā vara"... tātad nevis darīt kaut ko piespiedu veidā, bet veidojot dažādus instrumentus, kas rada interesi. Un arī zinātnē noteikti ir virkne lietas, kuras stimulējot var studējošajam radīt interesi par latviešu valodu. Piemēram... nu, es varbūt neesmu tik ļoti orientēts uz zinātni, bet man, piemēram, arī bija ļoti patīkami un es lepojos ar to, ka latviešu valodas vārdi ļoti daudzi sakrīt ar vienas... tur pamatvalodas sanskripcijām... tātad tur ir vienkārši padomāts par to radošo garu, tu ieinteresē cilvēkus, tātad tas ir tas veids, kā viņi tālāk dodas... Es tāpēc arī to savu konceptu, kā stiprināt un attīstīt valodu vairāk redzu nevis caur citu valodu aizliegšanu, bet ar latviešu valodas tādu proaktīvu virzīšanu, intereses radīšanu. Arī Latvijas sabiedrībā, arī krievvalodīgajos, arī ārzemju... Tā ir tā mana koncepta pieeja, tā es redzu pasauli.

A. Laviņš.

Labi... Jautājumu sapratu. Paldies.

Un vēl noslēdzošais jautājums. Saistībā ar augstākās izglītības eksportu, ko jūs minējāt un nosaucāt dažas TOP valstis, kuras ir visveiksmīgākās šajā jomā: Amerikas Savienotās Valstis, jūs minējāt... Apvienoto Karalisti, Austrāliju... Varat nosaukt, kur šajā visā stāstā ir Latvija?

A. Rostovskis.

Paldies, ļoti labs jautājums. Patiesībā Latvijai ir milzu iespējas un paskatāties, teiksim, desmit vai padsmīt gadus atpakaļ... tad Latvijā ārvalstu studentu skaits bija ļoti neliels. Tādā "Turības" griezumā faktiski jāsaka, ka tas mums bija izdzīvošanas jautājums vai attīstības jautājums, jo šis atkal bija stratēģijas jautājums, kuram bija milzīga loma lēmumu pieņemšanā, jo paskatoties dzimstības līkni vienus divdesmit gadus atpakaļ, varēja ļoti precīzi redzēt un pateikt, kāda būs nākotne. Lai jūs saprastu. Padsmīt gadus atpakaļ Latvijā studentu skaits bija 130 tūkstoši apmēram. Un bija 30 tūkstoši apmēram tās pašas budžeta vietas. Dēļ dzimstības pamatā šis studentu skaits ir ļoti nokrities un vietējo studentu skaits šobrīd ir apmēram ap 80 tūkstošiem. Tātad mēs esam pazaudējuši 50 tūkstošus vietējo studentu pamatā dēļ dzimstības un arī vairāk studentu, kuri aizbrauc, bet tur tā ietekme nav tik liela. Līdz ar to šobrīd tie 10 tūkstoši, kas studē, tas ir milzu piensums es domāju, ka gan augstskolām, gan sabiedrībai kopumā. Kādreiz tāda pasaulē labā jeb izplatītā prakse attīstītajās valstīs bija, ka 10 procenti ir ārvalstu studenti. Kā mēs redzam, tad mēs redzam, ka Latvijā ir tam pāri un nu mēs faktiski šajā te jomā spēlējam aizvien lielāku lomu un te jautājums ir stratēģisks: vai mēs šīs savas iespējas izspēlēsim veiksmīgi. Jo, protams, man arī gribas, lai Latvijas vadošās augstskolas ir atzītas pasaulē, labāk novērtētas reitingos, bet tas nav izdarāms vienā dienā, jo, ja mēs paskatīsimies, arī tās augstskolas, kas tur ir tajos augstajos reitingos, tas ir noticis vairāku simtu gadu garumā. Labi, varbūt ir jaunās ekonomikas, kas tur nāk proaktīvi iekšā... tās pašas Āzijas valstis, Singapūra, Dienvidkoreja... bet tur ir cits finanšu resurss.

Vienkārši tas, ko es gribētu pateikt... ka patiesībā, ja Latvijas augstākās izglītības regulējums būtu tālredzīgāks un atļautu arī varbūt ienākt Latvijā kādām pasaules vadošajām augstskolām... tas mums kā sabiedrībai varētu iedot ļoti lielu izaugsmes potenciālu. Jo... ja arī runāt līdzīgi kā par valodas tēmu, tad par tādu politisko jeb tādu ierēdniecisko viedokli, kā jau es arī savā runā teicu, ka tiek uzskatīts, ka Latvijā ir augstskolu par daudz un faktiski šobrīd jaunu augstskolu ienākšana Latvijā... nu ir gandrīz vai neiespējama, vai viņa faktiski ir racionāli neloģiska.... Un es nedomāju, ka tas arī ir tālredzīgi. Es domāju, ka mēs varētu ļaut ienākt Latvijā kaut kādām pasaules vadošām augstskolām... jo, redziet šobrīd jau tas studiju process... nav vairs obligāti tikai klātienē... it sevišķi Covid krīze parāda, ka daudzas lietas notiek

digitāli un vienkārši ar to visu procesu mēs šai sistēmai kļūtu atvērtāki un Latviju tiešām varētu iezīmēt, kā mēs sev sakām, kā vietu, kur pulcējas talanti. Tas pavērtu mums būtiskas iespējas.

Tā kā mums ir visas iespējas attīstīties.... Viss ir atkarīgs tikai no mums.

A. Laviņš.

Paldies. Bez šaubām, ka ikviens no mums Latvijā vēlas, lai Latvija būtu vieta, kur pulcējas talanti.

Bet kopumā no jūsu atbildes es varu secināt, ka jums tas viedoklis par augstākās izglītības eksportu un Latviju tajā ir visnotaļ optimistisks. Ja tas ir tā un zinot, ka attiecībā uz valsts dibinātajām augstskolām šāds regulējums, ko... respektīvi, regulējums par valsts valodas lietojumu augstākās izglītības programmās jau spēkā ir labu laiciņu, bet attiecībā uz privātajām augstskolām tas ir tikai beidzamajā laikā spēkā un tas ir apstrīdēts Satversmes tiesā. Tad jau nākas secināt, ka šis regulējums nebūt nav slikti ietekmējis to jūsu pozitīvo skatījumu par to, kā Latvijas augstskolas sekmīgi darbojas augstākās izglītības eksporta jomā. Vai es pareizi saprotu?

A. Rostovskis.

Nu, protams, kā jau es minēju, tad augstākajā izglītībā... šeit, Rietumu civilizācijā, un ne tikai... dominējošā studiju valoda ir angļu valoda. Protams, tajā virzienā kopumā mans skats ir ļoti optimistisks, protams... šībrīža Covid krīze ir arī mūsu sektoru ielikusi tādā neskaidrības periodā, bet tas neattiecas tikai uz mums... Tā kā tur vēl vis kaut kas būs priekšā, to mēs nezinām...

Bet attiecībā uz krievu valodu un citām valodām... nu, tas ir jautājums vienkārši par... nu, ja tā varētu teikt, par nišas produktiem. Ja mēs skaitām kaut vai statistiski... tāpat, ja Latvijā ir 90 tūkstoši studenti un apmēram no viņiem 5 tūkstoši gan vietējie, gan ārvalstu studenti izvēlētos studēt krievu valodā, nu, tie ir vieni 5 procenti no tās augstākās izglītības darbības. Jautājums ir... pirmām kārtām, kā jau es minēju, šī tēma, manuprāt, priekš sabiedrības nav ne bīstama, ne aktuāla... Ir jautājums, ko mēs kā sabiedrība iegūstam, aizverot to iespēju arī tam nišas produktam. Un nākamais jautājums ir, kā jau es teicu savā uzrunā... Saprotu, ka ir bažas par krievu valodu... bet kāpēc mums aizvērt, teiksim, potenciālu kādiem radošiem uzņēmīgiem cilvēkiem darboties augstākajā izglītībā, sniedzot šo pakalpojumu mandarīnu valodā, arābu valodā, hindu valodā vai tamlīdzīgi? Jo te, saprotiet... uzņēmēja gars ir radošs un kāds to var izdomāt, izveidot kaut kādas saites un produktus un realizēt. Un ir jautājums, ko mēs kā sabiedrība no tā zaudētu? Jo uzņēmējdarbība jau nav tāda lieta, kas notiek pati par sevi. Tur ir ideja, un tur pēc tam ir enerģija, lai sāktu to realizēt.

Jo... atgriezoties pie eksporta... tad, kad es "Turībā" pirms 15 gadiem teicu, ka mēs tagad iesim eksportā... Kā jūs domājat? Vai daudzi tam ticēja? Lielākā daļa

neticēja. Šobrīd tā ir realitāte. Tas prasa vienkārši darbību. Ir svarīgi no valsts puses šo te iespēju nevērt ciet. Par to es runāju.

Tā kā tā. Noslēdzot... es esmu optimisma pilns. Viss notiksies, bet kāpēc mums ir jāver ciet kaut kādas arī nišas, pat nelielas nišas? Par to ir tas jautājums.

A. Laviņš.

Paldies. Patīkami noslēgt jautājumus uz tādas optimisma pilnas nots. Paldies par sniegtajā atbildēm.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnese Sanita Osipova. Lūdzu.

S. Osipova.

Tā. Labdien! Šajā sēdē mēs esam dzirdējuši par to, ka ārzemniekiem, kuri studē angļu valodā tajā programmā, kur Latvijas studentus neņem pretī, ir jā māca latviešu valoda. Un par šo faktu mēs esam dzirdējuši no pieaicinātajām personām dažādus viedokļus. Tostarp, viens šāds viedoklis ir, ka latviešu valodas apmācības prasība šajā angļuvalodīgajā programmā var atbaidīt potenciālos studentus, kuriem tā ir lieka grūtība, kas viņiem profesijas apgūšanā nav nepieciešama. Un otrs arguments, kas izskanēja mums tiesas sēdes gaitā, bija tas, ka augstskolas, zinot, ka šie studenti strādās ārpus Latvijas, šo latviešu valodu apmāca formāli un attiecīgi ķeksītīm praktiski. Kāda ir "Turības" pieredze šajos jautājumos?

A. Rostovskis.

Nu, dotajā brīdī, cik es zinu, tad ārvalstu studentiem latviešu valodas apguve, ja nemaldos, nav obligāta ārvalstnieku studentiem. Bet man liekas, ka... Mana tā pieeja būtu tāda, ka es nelietotu šeit to obligātuma principu, bet es lietotu šo te iespējas principu, jo, ja mēs paskatāmies no ārvalstu studenta skatpunkta, tad viņš grib saņemt izglītību. Ja viņš attiecīgi arī maksā, tad viņš skatās savas tādas iespējas samaksāt, jo ir skaidrs, ka mēs tādā aspektā esam konkurējošā tirgū visā pasaulē, un pateicoties mūsu piedāvājumam, te neiet runa tikai par "Turību", bet Latvijas augstskolu piedāvājumam, virkne studentu izvēlas studēt Latvijā, kas ir ļoti labi. Un ja mēs tagad kaut kā viņiem visiem piespiedīsim, ka jums ir obligāti jā mācās latviešu valoda, tad daļu tas atbaidīs. Manuprāt, tā nav pareizā pieeja. Pareizā pieeja ir tādā veidā, ka, ja viņš šeit sāk studēt, tad viņam saka,: klau, bet mēs tev piedāvātu arī pamācīties jeb iemācīties latviešu valodu un tas tev iedotu vēl papildus iespējas... Mēģināt viņu ieinteresēt. Tādā veidā mēs... atkal tā būtu tā mana pieeja tai saucamajai "mīkstajai varai", kādā veidā latviešu valodu stiprināt, popularizēt un tamlīdzīgi. Es tā atbildētu.

I. Ziemele.

Paldies. Man arī būtu trīs jautājumi.

Tātad pirmais saistās ar to, ko jūs definējat kā nišas produktu, proti, tātad pēc statistikas, tie, kas apgūst tādu vai citādu programmu kādā no augstskolām krievu valodā, tātad šo ciparu ziņā... šis ir tāds, kāds viņš ir. Mēs viņu zinām. Vai ne? Lūk... Bet vienlaicīgi, kad jūs paudāt savu viedokli, izskanēja sekojošs teikums... jūs raksturojāt darba vidi augstskolā “Turība” un jūs minējāt to, ka esot gadījumi, kad krievu valodas nezināšana, jūs runājāt arī par kontaktiem ar medijiem, piemēram, tas bija tas brīdis... un jūs teicāt, ka krievu valodas nezināšana radot problēmas tātad jūsu darbiniekiem acīmredzot pildīt savas funkcijas tajā, ko es sauktu par Latvijas darba tirgu. Nu, lūk! Un tad man šī nostāja — nišas produkts no vienas puses un savukārt šī realitāte, kurai jūs arī pieskārāties, ka Latvijas Republikas darba tirgū bez krievu valodas iztikt izrādās, ka nav iespējams... Man kaut kā tas neliekas kopā. Varbūt, ka jūs varētu paskaidrot, vai šeit ir pretruna, vai tas bija netīšām... Kāda tad ir tā īstā situācija? Ko mēs vispār saprotam ar nišas produktu?

A. Rostovskis.

Mēģināšu atbildēt un kaut kā to lietu sadalīt pa daļām.

Tātad, pirmā lieta, runājot par to, ka kāds nevar pildīt savus pienākumus. Tas bija vairāk par LTRK, jo mums ir arī kolektīvā jauni cilvēki un vienam otram krievu valodas zināšanas ir ļoti vājā līmenī. Līdz ar to, teiksim, tad, kad mūs regulāri uzrunā mediji, kad ir lūgums aiziet uz krievu valodas radio vai televīziju, vienkārši cilvēki to nevar izdarīt tāpēc, ka nav šīs valodas zināšanas. Tā ir tā realitāte.

Ja runā par Latvijas darba tirgu, es jau neteicu, ka nevar kā tā strādāt... Bet vienkārši... tā ir tā patreizējā realitāte... vienkārši virknē darba vietās, ja nav šī te trīs valodu komplekta, nu tad tas ierobežo cilvēku iespējas. Jo ir vienkārši... jo ir sludinājumi un kad cilvēki tiek ņemti darbā... šis trīs valodu komplekts tiek prasīts. Nu, piemēram, kaut vai viesmīlības sektorā. Labi, viņš tagad ir ciet *Covid* krīzes dēļ, bet nu, teiksim... viesnīcas... nu ir skaidrs, ka tur mums ir tūristi gan no Rietumiem, gan no Austrumiem un vienkārši šis komplekts tiek prasīts. Un jā... viņš ir tā kā, ja varētu tā teikt, tā kā vietējā tirgus vajadzība, bet viņš savā ziņā saistās ar eksportu, jo ja tūrists brauc uz Latviju, viņš savā ziņā ir kā eksporta nauda.

Nākamā dimensija ir par nišas produktu. To es skatos jau tā kā no augstskolas griezuma. Ja viņa realizē programmas latviešu valodā, angļu valodā, bet viņa arī realizē kaut kādā apjomā krievu valodā... tātad, kādai augstskolai tas var būt par pamatproduktu vai liels īpatsvars, bet, ja mēs skatāmies no Latvijas augstākā skata kopumā, nu tie skaitļi parāda, ka plus mīnuss pieci procenti tas ir tomēr nišas produkts. Es tā tās lietas sadalītu. Es ceru, ka es atbildēju, bet es tā kā neredzu, ka es esmu nonācis kaut kur pats ar sevi pretrunā.

I. Ziemele.

Paturpinot par šo pašu tēmu. Tātad, pēc statistikas, kuru jūs mums devāt, 15 procenti no Latvijā saražotā produkta aiziet uz Krieviju vai krieviski runājošajām valstīm, proti, NVS. Un jūs nedaudz arī paraksturojāt kaut vai šo te tirgus segmentu, kas ir pakalpojumu segments... viesnīcas un tā tālāk, kur, iespējams, ir nepieciešama šī te krievu valoda... Man ir jautājums. Atgriežoties pie augstskolām... zinot šo te tirgus situāciju, vai jūs no tā izdarāt secinājumu, ka privāto augstskolu jomā ir tik tiešām nepieciešamas augstskolas, kas pasniedz krievu valodā, vai arī ir jautājums par konkrētām speciālām programmām, zinot konkrētas nozares, kur šī vajadzība ir nepieciešama.

A. Rostovskis.

Nu, mana tā pieceja būtu tāda, ka es neaizliegstu studēt krieviski nedz publiskajās, nedz privātajās augstskolās, jo, kā jau es minēju arī atbildot uz jūsu kolēģa jautājumu par akadēmisko brīvību... jo nu vienkārši ir studenti, kuri dažādu iemeslu dēļ labprāt pamatā studētu vai nu krieviski vai nu vismaz bilingvāli. Tas ir no studentu viedokļa... ja vienkārši ir tāds pieprasījums, ja tā varētu teikt... un viņi izvēlas... un ja viņi grib studēt Eiropā, tad viņi paskatās, kādā valstī... vai Igaunijā... teiksim, kur ir šīs iespējas. Tas ir no studentu viedokļa.

Savukārt, no Latvijas valsts viedokļa... protams, mēs nezinām precīzi, kā attīstīsies ekonomika, kāda būs nākotne... Jā, mums ir apmēram prognozes, ļoti labi, ka mēs esam Eiropas telpā, ļoti labi, ka mēs esam NATO dalībvalsts, bet šī te mijiedarbība ar kaimiņzemēm... nu, vēsturiski parāda, ka vienalga kurā pasaules malā, ja ir ļoti sarežģītas šīs attiecības, kaut vai kā starp Ameriku un Meksiku, kur sienas tiek būvētas, tāpat šī ekonomikas mijiedarbība ir. Un tādā aspektā, man liekas, ka ir saprātīgi, ka kaut kādā līmenī mūsu cilvēki šo krievu valodu zina. Nu, tas vienkārši iedod mūsu sabiedrībai lielākas manevrēšanas iespējas.

Jo, vēlreiz... Es visu laiku mēģinu to vēstījumu dot, ka viennozīmīgi ir jāstiprina latviešu valoda un jāattīsta, par to nav šaubu, bet man liekas, ka tas nav pretnostatāms vienkārši ar citu valodu apguvi un zināšanām. Es tā to teiktu.

I. Ziemele.

Paldies. Un vēl viens jautājums. Tātad mēs jau 30 gadus esam stiprinājuši valsts valodu un varētu domāt, ka 30 gadu periods ir ļoti liels periods. Pie kam, piekritīsiet, ka tas ir bijis ar "maigās varas", kā jūs to dēvējat, metodēm... Vai jūsu skatījumā pēc 30 gadiem... jo šīs apstrīdētās normas Augstskolu likumā ir šībrīža risinājums — tātad pēc šiem 30 gadiem... Vai jūsu vērtējumā... tātad šajos 30 gados, kad ir tikusi teiksim īstenota valodas politika ar tādām metodēm, ar kādām viņa ir tikusi īstenota... kas tad tur nav nostrādājis? Kaut kas ir bijis par maz? Par daudz? Pārāk maiga tā pieceja ir bijusi

vai nepietiekama, nekonekventa? Gala beigās... pēc 30 gadiem, es jums piekrītu, ka varētu arī it kā neuztraukties par šo jautājumu...

A. Rostovskis.

Ļoti labs jautājums. Paldies. Te atkal jāatgriežas vēsturē. Man bija tas gods un iespēja piedalīties barikādēs un man bija tad 18-19 gadi un es pavadīju pamatā šo laiku Doma laukumā un pie Ministru kabineta un iespējams, domāju, ka es tos aizsargāju, es tā arī jutos... ka es esmu gatavs cīnīties, lai aizstāvētu Latvijas neatkarības atjaunošanu... Tāda bija mana pārliecība gan tad, gan arī šobrīd es to darītu... nedomājot ne mirkli.

Un tajā laikā, esot gan Doma laukumā, gan pie Ministru kabineta, tur bija ļoti daudz krievvalodīgie cilvēki. Viņi faktiski arī cīnījās par brīvību. Man liekas, ka Latvijas valsts nav pietiekami gudri un tālredzīgi integrējusi tos krievvalodīgi runājošos mūsu sabiedrībā. Man liekas, ka tur ir pieļautas daudzas taktiskas kļūdas. Un tāpēc šobrīd ir arī virkne sekas.

Es katru gadu noskatos uz to, kas notiek pie tā saucamā Uzvaras pieminekļa un, manuprāt, tā ir Latvijas valsts kļūda, nespējot uzrunāt vai integrēt šos cittautiešus pietiekami mūsu kopīgajā sabiedrībā. Jo, ja mēs to izdarītu daudz veiksmīgāk, mēs kā valsts tikai iegūtu. Faktiski mans sapnis ir padarīt iespējamu skaitu cittautiešus par Latvijas patriotiem... Nu, patiesībā... ja tādā personiskā līmenī... Mans vecaistēvs ienāca no Polijas, mana vecāmāte no tēva puses ienāca no Baltkrievijas, bet tad attiecīgi mans tēvs, kuram ir vecāki polis un baltkrieviete, apprecēja manu māti, kas ir latviete un te es esmu jūsu priekšā.

Es gribētu, ka arī šādās situācijās maksimāls cilvēku skaits ir Latvijas patrioti... nešaubīgi... kā saka... aizstāv un attīsta latviešu valodu, bet lai viņi ir globāli attīstīti un mūsdienīgi attīstīti un tādi cilvēki... Domāju, ka tā kļūda ir bijusi nedaudz pagātnē un vienkārši mums pie tā jautājuma ir jāatgriežas. Šie ir ļoti fundamentāli jautājumi, jo paskatoties arī dažādas interneta programmas, kad pasaules valstu robežas mainās dažādu vēsturiski notikumu dēļ... mums ir jābūt ļoti piesardzīgiem, mums ir jādomā, kādā veidā šo visu krievvalodīgo daļu nevis atstumt, bet kā viņus integrēt, padarīt par latviešiem... vai kaut kā tamlīdzīgi... Tāda būtu mana atbilde.

I. Ziemeļe.

Labi. Paldies. Un tomēr man būs vēl pēdējais jautājums. Jums kā uzņēmējam un no uzņēmējdarbības viedokļa... Sakat, lūdzu, vai jums ir būtiska... nepieciešama uzņēmējdarbības konkurētspējas uzlabošanai un sekmēšanai nacionālā zinātne? Tieši nacionālā zinātne valsts valodā? Vai tas ir tāds nepieciešamais dzinējs, elements no dzinēja uzņēmējdarbībai Latvijā?

A. Rostovskis.

Savā ziņā, jā. Jo, redziet... kā sanāk... Protams, lielākā daļa uzņēmējdarbības balstās uz globālām tendencēm un visām šīm lietām, bet ir arī lietas... ir svarīgi, ka kāds pēta tieši Latvijas dažādas attīstības scenārijus, vēsturi... Jā, protams, to var teorētiski darīt angļu valodā, bet es domāju, ka tas varbūt ir tādiem speciāliem interesentiem... Es tikai domāju, ka lielākā daļa tomēr Latvijas uzņēmēju, kuri šobrīd darbojas starptautiskā vidē, bet tomēr viņi pētot un analizējot notikumus Latvijā un skatoties vēsturē un domājot par nākotni, viņi tā kā vēlas balstīties dažādos pētījumos šeit, kas ir veikti... ko ir darījuši vietējie cilvēki, kas labāk zina šo kontekstu un kas to arī pasniedz latviešu valodā, ja tā var teikt... tas vienkārši ir vieglāks veids, kā to saprast. Jo mēs... Nu, es te tādu piemēru minēšu. Nu, piemēram, nodokļu politika. Protams, mums nāk visādi eksperti no Pasaules Bankas un tamlīdzīgi un stāsta, kā mums dzīvot, bet daudzi no viņiem vienkārši nezina to vietējo kontekstu. Un tāpēc šis te arī biznesā un ekonomikā šis vietējais konteksts ir ļoti svarīgs un tādā ziņā ir tikai loģiski, ka tas var tikt pētīts arī latviski.

Un vēlreiz es te atgādinu arī par šo te mazo valodu izdzīvošanu jaunajās tehnoloģijās, kur arī ir vieta, kur izpausties.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies par jūsu atbildēm.

Tā... kolēģi tiesneši... pagaidām jautājumu nebūs. Tātad es dodu iespēju uzdot jums jautājums lietas dalībnieku pārstāvjiem un kā pirmajai šī iespēja tiek dota Nikuļcevas kundzei. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies, Rostovska kungs, par jūsu sniegto viedokli.

Un pirmais jautājums, ko es gribētu uzdot, to es vēlētos jums adresēt tieši kā Tirdzniecības un rūpniecības kameras pārstāvim nevis kā uzņēmējam, kura uzņēmējdarbība ir tieši saistīta ar augstskolām vai privātām augstskolām, bet gan saistībā tieši ar darba devēju interesēm, to darba devēju interesēm, pie kuriem strādā mūsu augstskolu absolventi. Un vēlos jums uzdot divus saistītus jautājumus. Ja jums nav varbūt tādas precīzas informācijas vai statistikas, tad varbūt vismaz viedokli.

Un pirmais jautājums ir par to, kā Latvijā darba devēji izjūt savu darbinieku augstāko izglītību? Vai ir kāda atšķirība no darba devēju viedokļa, vai students ir mācījies programmā svešvalodā vai students ir mācījies programmā latviešu valodā? Vai darba devēji jūt kaut kādu atšķirību?

Un otrs arī saistīts jautājums. Arī Tirdzniecības un rūpniecības kameras pārstāvis ir parakstījis līgumu Valsts prezidentam neizsludināt apstrīdētās tiesību normas šajā lietā. Tad man arī ir līdzīgs jautājums. Kā tieši no to darba devēju viedokļa

negatīvi apstrīdētās noras ietekmē šo situāciju? Kāpēc darba devēji iebilda pret šīm apstrīdētajām normām tieši domājot par tiem absolventiem, kurus viņi saņem no Latvijas augstskolām? Paldies.

A. Rostovskis.

Mēģināšu kaut kā pa daļām atbildēt.

Pirmām kārtām jāsaka, ka bez visa pārējā es nu jau pusgadu esmu lielākās Eiropas uzņēmēju organizācijas “Europe Chambers” viens no piecu komiteju līdzpriekšsēdētājiem un tā komiteja saucas “Skills and entrepreneurship”... prasmes un uzņēmējdarbība. Eiropā, līdzīgi kā Latvijā, galvenā problēma, par ko runā tautsaimnieki, tie, kas ar to ir saistīti, ir tā saucamais “skills mismatch” tas nozīmē, ka kopumā ir šī neatbilstība no zināšanām un prasmēm, ko vajag darba tirgum ar to, ko piegādā izglītības sistēma. Tas faktiski... šī neatbilstība arī patiesībā lielā mērā bremsē mūsu ekonomikas un līdz ar to labklājības attīstību. Tas ir tāds kopējs fons.

Latvijā situācija ir pietiekami līdzīga. Es neesmu mērījis precīzi, kurā vietā ir tā atšķirība... kura tur programma vai augstskola tā kā konkrētajā brīdī kaut ko izdara vai labāk vai sliktāk... Es varu balstīties tikai uz to kopīgo vērtējumu, ko iedeva darba devēji, tātad katru gadu tiek veidots tas darba devēju TOPS, kur ir šīs te augstskolas, kuras deva devēji uzskata par visorientētākām uz darba tirgu. Tā ir viena lieta.

Precīzi pateikt, vai kāds, kas ir mācījies vienā vai otrā valodā, ir labāks vai sliktāks... tādas man informācijas tik detalizētas nav.

Un savukārt par LTRK pozīciju... mums tā lēmuma pieņemšana organizācijās šeit ir tāda, ka... mums ir nepilni trīs tūkstoši tiešie biedri un apmēram tāds pats skaits biedru, kas ir caur asociācijām un biedrībām... mums darbojas 13 kompetenču padomes, virkne komitejas un katrs jautājums, kas parādās ēterā vai ko mēs gribam noskaidrot, mēs veidojam šo viedokli šajās komitejās. Un acīmredzot arī šinī jautājumā mūsu biedri uzskatīja, ka šis ierobežojums ir nepamatots un es domāju, ka tur tās dimensijas ir vairākas. Tieši tā... Tas, ko es jau izklāstīju iepriekšējās atbildēs par to, ka tā objektīvā realitāte ir tāda, ka Latvijas darba tirgū šis te trīs valodu komplekts ir ļoti nepieciešams. Un otra dimensija ir tomēr šis te ierobežojums attiecībā uz tirgus dalībniekiem, kas par samaksu veic savu uzņēmējdarbību, likumīgu darbību un ir iedots šis ierobežojums... Bet tomēr ir jāapskatās precīzi tā argumentācija... es te vienkārši tagad domāju, kā tas visticamāk bija... kāda ir tā praktiskā loģika. Paldies!

I. Nikuļceva.

Jā. paldies par jūsu atbildi.

Un tad man ir vēl viens jautājums, kas jau vairāk būs saistīts ar augstskolām. Sakiet, vai jums ir kāda informācija, cik ir pašlaik privāto augstskolu... es saprotu, ka “Turība” nav to skaitā, bet nu to privāto augstskolu, kuras piedāvā izglītību krievu

valodā... cik lieli ir tie ienākumi gadā no studentiem, kas mācās krievu valodā un cik varētu šīs privātās augstskolas zaudēt no šiem ienākumiem apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā, proti, tāpēc, ka nebūs iespējamas vairs studiju programmas krievu valodā. Ja, protams, jums ir kaut vai aptuveni skaitļi vai aptuvenš viedoklis... Paldies!

A. Rostovskis.

Paldies! Tur, protams... es varu balstīties tikai uz... Ir skaidrs, ka katra programma atkarībā no žanra, tur sociālās zinātnes vai inženierzinātnes... tur objektīvu iemeslu dēļ tās izmaksas ir dārgākas vai lētākas... Bet tāpat dažus gadus atpakaļ tas krievu valodā studējošo skaits bija aptuveni 5 tūkstoši. Un ja mēs, piemēram, to ekstrapolējam uz "Turības" cenām, kas tur arī ir atkarībā no dienas, vakars, neklātie... vidēji paņemsim 2,5 tūkstošus par studentu gadā, tie ir tāpat 5 tūkstoši studenti reiz 2,5 tūkstoši eiro... uzliekot uz kalkulatora, tas sanāk 12 miljoni 500 tūkstoši. Tas ir apmēram kaut kāds potenciālais teorētiskais grozs, ap ko varētu tas grozīties. Tāpat atkarībā no tā... ja tur, piemēram, būtu vairāk šo te sociālo zinātņu studentu, tad, protams, visticamāk tās izmaksas būtu varbūt zemākas nedaudz, bet ja būtu inženierzinātnes, tad nedaudz augstākas. Tad es domāju, ka... Nu, teiksim, tas apjoms gadā varētu būt ap 10 miljoniem eiro kaut kur dotajā brīdī. Tā ir tā naudiņa, ko neieņemtu, bet, protams, tas vingrinājums būtu plašāks... iespējams, ka kāds no šiem studentiem sāktu studēt angļiski, iespējams, kāds latviski, bet tas ir grozs, par ko mēs runājam.

I. Nikuļceva.

Labi, paldies par jūsu atbildēm. Man vairāk nebūs jautājumu.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies Nikuļcevas kundzei. Tagad šī iespēja tiek dota Sandim Bērtaitim kā Saeimas pārstāvim. Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā, paldies. Rostovska kungs, man būtu jums tāds jautājums. Vai jūs piekrītat, ka valodas lietošanas noteikumi starp valsts augstskolām un privātajām augstskolām tiek vienādoti? Respektīvi, ka nav atšķirīgs regulējums, kas ir valsts un kas ir privātajā, bet ka šie valodas lietošanas noteikumi studiju programmu īstenošanā ir vienādi. Vai jūs tam piekrītat?

A. Rostovskis.

Jā, es tam piekritu. Un es tikai vēl gribētu papildināt un vēlreiz atkārtot to savu sapni par augstākās izglītības regulējumu. Es gribētu, ka arī citi noteikumi būtu vienādi. Pilnīgi visi. Gan pieeja publiskajam finansējumam, gan Eiropas fondiem, gan budžeta vietām... vienalga, lai kāds ir regulējums, tad viņš ir pilnīgi vienāds publiskajām un privātajām augstskolām.

S. Bērtaitis.

Paldies. Tad nākamais jautājums. Es saprotu no jūsu sniegtajiem paskaidrojumiem, ka jūs tā kā iebilstiet, ka likumu līmenī tiek reglamentēta valsts valodas lietošana studiju programmu īstenošanā un likumdevējam nevajadzētu iejaukties šajā valodu lietošanas jomā. Bet kāds tad ir jūsu ieskats? Kam būtu jābūt tiesībām izvēlēties valodas lietošanu? Vai tā ir augstskola, vai tas ir akadēmiskais personāls, kuram būtu tiesības izvēlēties? Kāds ir jūsu redzējums šajā jautājumā?

A. Rostovskis.

Nu, patiesībā tas ir... augstskolā akadēmiskajā procesā jau notiek tāda savā ziņā kā mijiedarbība... jo gan augstskolas Satversmes sapulce un Senātā ir pārstāvēti gan administratīvais personāls, gan akadēmiskais personāls, gan studenti... tā ir viena vide. Otra vide ir ārējā vide, kaut kāds pieprasījums. Un parasti šādi te lēmumi veidojas tādā kontekstā, ņemot vērā visu kopumu... respektīvi... ja reiz pieprasījums ir tāds, ka varētu pasniegt studijas mandarīnu valodā, bet akadēmiskais personāls nav gatavs vai vēl kaut kādi apstākļi ir, tad tas vienkārši nenotiek tāpēc, ka vienkārši nav tie kopīgie apstākļi. Līdz ar to es gribētu teikt, ka tas lēmums ir tāds komplekss... viņš nav tāds, ka vieni pieņem vai otri pieņem. Viņš veidojas no visiem tā saucamajiem tas ir tā kā kopīgs konstatējums, ka šāds ir pieprasījums un šāda ir situācija, šādas tendences.

Līdzīgi bija arī ar to pašu angļu valodu... Tas, kas tika justs, ka faktiski pieprasījums veidojas, ka Latvija aizvien vairāk integrējas Eiropas Savienībā un arī Latvijas sabiedrības zināšanas angļu valodā uzlabojas... nu, tad tas viss balstoties uz visiem tiem jautājumiem, varēja pieņemt šo lēmumu.

S. Bērtaitis.

Jā, bet jūs iepriekš minējāt, ka valodas reglamentācija ietekmē šo akadēmisko brīvību. Un ja, piemēram, augstskola nosaka, ka studiju programma tiek īstenota krievu valodā simtprocentīgi... un tātad mācībspēks, kas darbojas šajā studiju programmā sanāk, tas nav viņa lēmums... viņš to nevar ietekmēt, viņam ir jāsamierinās ar augstskolas kopējo lēmumu. Tad sanāk, ka ar šo augstskolas lēmumu tiek ietekmēta tā akadēmiskā brīvība, kas ir akadēmiskajam personālam? Tad sanāk tā.

A. Rostovskis.

Nu, parasti dabā tas notiek mijiedarbībā. Tad mēs, protams, šeit varam arī padiskutēt par likumdošanu... patiesībā tur interesanti, bet patiesībā šis varbūt iziet no šīs tēmas ārā... jo savulaik arī pārvaldības regulējums tai pašai Rīgas Ekonomikas augstskolai ir bijis savādāks vēsturiski, bet tas pamatregulējums, kas attiecas uz lielāko daļu Latvijas augstskolām ir tāds, ko es jau teicu, ka saimnieciski finansiālos jautājumos lēmumu pieņem dibinātājs, kā ir nosaukts, jeb faktiski īpašnieks, un akadēmiski zinātniskajos — Satversmes sapulce. Dabā tas notiek, ka notiek šī mijiedarbība un tiek konstatēts... Jo te jau ir tā, ka, teiksim īpašniekam jeb administrācijai ir jāsaprot, ka, ja viņi pieņems tur kaut kādus neadekvātus lēmumus, kas neadekvāti iespaidos akadēmisko personālu un studentus, faktiski augstskola zaudēs. Un arī pilnīgi otrādi. Ja akadēmiskais personāls pilnīgi ignorēs kaut kādus ārējos apstākļus, arī viņi zaudēs. Līdz ar to tas notiek mijiedarbojoties. Es negribētu teikt, ka tur tagad vienam vai otram ir kaut kāda tur galēji noteicoša loma.

S. Bērtaitis.

Paldies. Un pēdējais jautājums. Jūs arī sniedzāt paskaidrojumus... minējāt par trīs valodu komplektu, kas ir nepieciešams darba tirgū. Es saprotu, ka šajā trīs valodu komplektā ietilpst arī latviešu valoda kā valsts valoda. Vai jūs šajā Latvijas darba tirgus specifikā esat arī konstatējuši tos gadījumus, kad augstskolu absolventi nav derīgi vai nav pilnvērtīgi funkcionējoši darba tirgū, jo viņi ir, piemēram, pabeiguši studijas augstskolā dzimtajā valodā, piemēram, krievu valodā un viņiem šīs valsts valodas zināšanas un lietošanas prasme nav attīstījusies. Vai jūs esat redzējis, ka Latvijas darba tirgū ir šāda studentu grupa, kuriem ir šādas grūtības?

A. Rostovskis.

Es personiski laikam neesmu saskāries ar tādu situāciju, bet es zinu, ka zināma problemātika šobrīd veidojas, ka diemžēl arī virknē krievvalodīgo jauniešu nepietekami zina latviešu valodu un līdz ar to tad viņiem ir problēmas ar integrāciju gan sabiedrībā, gan darba tirgū. Un otrādi. Tā ir reāla problēma. Tāpēc jau arī es visu laiku uzsveru un uzskatu, ka pamatintervencei ir jābūt tieši tajā ģimenes, bērnudārza, skolas līmenī... Tā ir tā pamatintervence, lai faktiski tajā brīdī, kad šie jaunie cilvēki nonāktu šajā vecumā, kad viņi jau izvēlas, kur studēt, tad šis trīs valodu komplekts viņiem būtu standartā un katra vēl papildus valoda būtu tikai milzu bonuss. Tas ir stāsts par Latvijas monolītāku sabiedrību. Jo es vēlreiz uzskatu, ka pamatā mūsu valoda ir latviešu, par to nav jautājums, vienkārši ir jautājums par to realitāti, kur mēs atrodamies un kādi ir ārējie apstākļi un kāds ir darba tirgus pieprasījums. Vienkārši man arī tādā privātā līmenī... es saviem bērniem veicināšu, lai viņi apgūst krievu valodu, jo es tiešām tādā personiskā

līmenī uzskatu un gribu, lai latviešu cilvēki ir veiksmīgi... Un vienkārši krievu valoda ir kā papildus rīks, lai šo te labklājību nodrošinātu. Es kaut kā tā to apmēram to traktētu.

S. Bērtaitis.

Paldies. Vairāk citu jautājumu nebūs.

I. Ziemeļe.

Paldies arī Bērtaiša kungam. Tā... arī tiesnešiem papildus jautājumi nav radušies... Līdz ar to es teikšu paldies Rostovska kungam par to, ka palīdzējāt tiesai un piedalījāties šajā sēdes daļā arī tiešsaistē. Paldies jums un lai jauka diena!

Tātad, kā nākamo es aicinātu pieaicināto personu zvērinātu advokātu Uģi Zeltiņu. Es arī varu informēt visus, ka Zeltiņa kunga tātad identitāte ir tikusi pārbaudīta un tiesai ir pieejams arī personu identificējošais dokuments, un jūs arī pašlaik esat pieslēdzies tiešsaistē. Mēs jūs redzam.

Labdien! Jūs noteikti tad arī esat sekojis līdz šim te diskusijām tiesas sēdē. Un varbūt tad no tā skatpunkta, kas ir Eiropas Savienības tiesībās balstīts, kā jums izskatās apstrīdētais regulējums un arī citas pārdomas, kurās jūs vēlaties dalīties ar tiesu. Lūdzu, jums vārds!

U. Zeltiņš.

Labrīt, godātā tiesa! Paldies par uzaicinājumu šajā lietā izteikties pieaicinātās personas statusā!

Es vēlētos sākt ar atsauci uz pirmo dienu šajā tiesas sēdē. Un šajā dienā pieteicēju pārstāvei Saeimas pārstāvis uzdeva jautājumu, lūdzot precizēt, kas ir tās personu grupas, pret kurām apstrīdētās normas vērstas, kurām radīts aizskārums. Un pieteicēju pārstāve sniedza, manuprāt, ļoti loģisku un saprātīgu atbildi, uzskaitot trīs personu grupas, konkrēti: studentus, mācībspēkus un augstskolas. Pārstāve minēja arī augstskolu dibinātājus, bet es domāju, ka būtu saprātīgi un lietderīgi, vērtējot ekonomiskos jautājumus, ekonomiskās intereses par augstskolām un to dibinātājiem runāt vienlaikus.

Tātad, identificējam trīs grupas. Tikai viena no šīm grupām ir uzņēmums jeb saimnieciskās darbības veicējs konkurences tiesību izpratnē un tās ir augstskolas.

Studenti izmanto izglītības pakalpojumu un pakalpojumu pirkšana pati par sevi nav saimnieciskā darbība. Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas praksi, preces vai pakalpojumu pirkšana var būt saimnieciskā darbība vienīgi tad, ja prece vai pakalpojums paredzēts inkorporēšanai tālākpārdodamā precē vai pakalpojumā.

Mācību spēki ir darbinieki. Darbinieks, saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas praksi, arī nav uzņēmums, un tāpēc turpmāk es izteikšos jau konkrēti par augstskolām.

Konkurences normas. Kādi akti tās satur? Vispirms varam pieminēt Konkurences likumu, ar to tikt galā ir diezgan ātri. Konkurences likums ir vienāda juridiskā spēka normatīvais akts par apstrīdētajām normām, tāpēc par to droši vien vairāk runāt nav vajadzīgs.

Satversme. Es domāju, ka vismaz vienā lietā Satversmes tiesa ir identificējusi konkurenci... interesi uz netraucētu konkurenci kā Satversmes aizsargātu vērtību. Un tā ir tā sauktā Atkritumu apsaimniekošanas līguma lieta. Visi klātesošie noteikti atcerēsies, ka Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments apstrīdēja normu likuma pārejas noteikumos, kas pasargāja to Atkritumu apsaimniekošanas līgumu spēkā esamību, kuri bija slēgti bez konkursa un Satversmes tiesa šo pārejas noteikumu normu patiešām arī atzina par neatbilstošu Satversmes 1. pantam. Satversmes tiesa sacīja, ka sabiedrības aizskārums izpaužas kā izkropļota konkurence un šis aizskārums tika svērts pret tiesiskās paļāvības principu un paļāvību, kas radusies atkritumu apsaimniekotājiem. No Satversmes tiesas secinājuma es citēšu, ka “šajā gadījumā sabiedrībai nozīmīgu interešu aizsardzībai ir dodama prioritāte, salīdzinājumā ar tiesiskās paļāvības principu”.

Ko no šī sprieduma var mācīties? Manuprāt, šis spriedums ne tik tālejošs, lai varētu secināt, ka maksimāla konkurence vai efektīva konkurence, vai brīva konkurence ir Satversmes aizsargāta pamattiesība. Un es domāju, ka Satversmes tiesas praksei šādā virzienā arī nevajadzētu attīstīties. Tam ir vairāki iemesli, bet ir arī tīri praktisks iemesls, un proti, es domāju, ka būtu nelietderīgi katru regulējošu pasākumu turpmāk vērtēt kā konkurences ierobežojumu, pārbaudīt leģitīmu mērķi un samērīgumu. Piemēram, ja mums aizliegts tirgot un lietot automašīnas, kurām stūre ir labajā pusē, būtu metodoloģiski nelietderīgi šo vērtēt kā konkurences ierobežojumu, konkurences deformāciju par ļaunu Apvienotās Karalistes un Japānas ražotājiem un par labu kontinentālās Eiropas ražotājiem. Vai, piemēram, ja Latvijā aizliegtu vēršu cīņas, tad diez vai mēs gribēsīm to analizēt kā konkurences ierobežojumu par labu teātriem un par ļaunu toreadoriem.

Tomēr var izdarīt vismaz secinājumu, ka konkurences aspektiem ir vieta samērīguma vērtējumā. Un samērīguma vērtējumu šajā lietā, protams, izdarīs Satversme tiesa.

Ja Satversmes tiesa man jautātu, kā to veikt, kādi būtu komentāri par šo aspektu, es teiktu, ka ir lietderīgi pievērsties trijiem jautājumiem.

Pirmkārt, kā, manuprāt, ļoti korekti un pareizi norādīja Konkurences padomes pārstāvis, ir jādefinē konkrētais tirgus. Bez konkrētā tirgus definēšanas nav iespējams vērtēt, vai pastāv konkurences kropļojums. Konkrēto tirgu definē primāri no patērētāju perspektīvas. Atsevišķos gadījumos var izmantot, piemēram, pakalpojumu sniedzēju iespējas aizstāt vienu pakalpojumu ar citu, bet gan Latvijas, gan Eiropas Komisijas ieteikumu tiesību dokumenti patērētāju perspektīvu identificē kā primāro kritēriju. Un

tas ir tīri empīrisks jautājums. Mēs varam spekulēt par to, vai tā auditorija, kuru uzrunā, piemēram, Rīgas Juridisko augstskola vai Rīgas Ekonomikas augstskola, uztver šīs divas skolas par aizstājamām ar tām citām privātajām augstskolām, kuras jūtas apstrīdēto normu aizskartas. Es domāju, ka katram no mums par šo jautājumu būs sava intuīcija. Bet metodoloģiski pareizi būtu veikt, piemēram, patērētāju aptauju. Un arī Konkurences padome savā praksē šādi rīkojas. Tāpat arī rīkojas citas konkurences iestādes.

Otrkārt, būtu jāvērtē, kuri pakalpojumu sniedzēji šajā tirgū ir saimnieciskās darbības veicēji jeb uzņēmumi. Arī te es atsaukšos uz, manuprāt, jau ļoti izskanējušo un ļoti lietderīgo Konkurences padomes pārstāvja skaidrojumu. Kā atcerēsieties, Konkurences padomes pārstāvis vērsa tiesas uzmanību uz Komisijas paziņojumu, kurā ir Eiropas Savienības atbalsta noteikumu piemērošana kompensācijai, kas piešķirta par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu. Un šajā dokumentā manā izpratnē kā primārais kritērijs, lai nošķirtu saimnieciskās darbības veicējus izglītības jomā no tiem, kuri neveic saimniecisko darbību, ir finansēšanas avots.

Ielūkojoties Rīgas Juridiskās augstskolas un Rīgas Ekonomikas augstskolas gada pārskatos nesenākajos, proti, par 2018. gadu, es sliecos secināt, ka šīs skolas būs tirgus dalībnieki, tāpēc ka finansējuma avots ir primāri privāti maksājumi.

Un treškārt, ja nu samērīguma testa ietvaros pievēršamies konkurences aspektiem, būtu jāvērtē, vai apstrīdētās normas kādam liedz ienākt vai palikt definētajā tirgū. Un te es gribētu teikt, ka vismaz pirmsšķietami Rīgas Ekonomikas augstskola ir vēl vairāk ierobežota nekā citas augstskolas, jo tā drīkst mācīt tikai un vienīgi angļu valodā. Rīgas Juridiskā augstskola ir nedaudz brīvāka par citām augstskolām, jo tai nav jāievēro pienākums studiju kursu obligātajā apjomā iekļaut latviešu valodas apguvi, bet te gan būtu jājautā, vai šis pienākums ir pietiekami smags, lai būtu saskatāma jūtama ietekme uz konkurenci. Un vēl es konstatētu, ka ikviena cita augstskola, kura uzskata, ka apstrīdētās normas to aizskar ir tikpat brīva vai tikpat apgrūtināta šīs normas izpildīt kā visas pārējās augstskolas.

Līdz ar to, manuprāt, būtu vismaz pārsteidzoši, ja izdotos saskatīt, ka apstrīdētās normas liedz ienākšanu tirgū vai liktu tirgu pamest kādam saimnieciskās darbības veicējam.

Tik daudz par Satversmi.

Līgums par Eiropas Savienības darbību. Pieteicējs ir atsaucies uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. pantu, tas ir pants, kas aizliedz valsts atbalstu. Un te komentārs var būt īss. Lai konstatētu valsts atbalstu, ir jāizpildās četriem 107. pantā noteiktajiem kritērijiem, no kuriem viens ir valsts līdzekļu izmantojums. Aplūkojamajā situācijā valsts līdzekļi, acīmredzami, netiek izmantoti un netiek novirzīti, pateicoties apstrīdēto normu darbībai. Apstrīdētās normas ir regulējošs nevis līdzekļus pārdalošs pasākums.

Es piekrītu, ka nav nesaprātīgi iedomāties vai pieļaut, ka šāds regulējošs pasākums varbūt varētu tikt vērtēts valsts atbalsta gaismā, taču Eiropas Savienības praksē šis jautājums jau ir risināts. Un konkrēti, 2006. gadā Eiropas Savienības Vispārējā tiesa izskatīja pieteikumu pret Komisijas lēmumu. Un kādi bija lietas fakti?

Īsumā. Lai veicinātu konkurenci degvielas mazumtirdzniecībā, Spānija atvieglāja teritoriālās plānošanas noteikumus attiecībā uz lielveikaliem, lai tiem būtu vieglāk uzbūvēt degvielas uzpildes stacijas. Šis atvieglojums neattiecās uz citiem komersantiem, tajā skaitā neattiecās uz jau esošajiem degvielas mazumtirgotājiem. Esošo degvielas mazumtirgotāju asociācija sūdzējās Eiropas Komisijā par neatļautu valsts atbalstu, Eiropas Komisija atteicās ierosināt padziļināto izmeklēšanu, atteikums tika pārsūdzēts Vispārējā tiesā. Pieteikumā Vispārējai tiesai pieteicējs argumentēja, ka valsts līdzekļu novirzīšanas vai nenovirzīšanas faktam šim kritērijam nav izšķirošas nozīmes. Svarīgākais jautājums ir, vai ir radīta priekšrocība. Šim argumentam Eiropas Savienības Vispārējā tiesa tiešiem vārdiem nepiekrita. Tā teica, ka šis regulējošais teritorijas plānošanas jomas pasākums nav valsts atbalsts tieši tāpēc, ka nenotiek valsts līdzekļu pārdale.

Nākamā norma Eiropas Savienības Līgumā... konkrēti līgumā par Eiropas Savienības darbību, kura ir jāpiemin, ir 101 pants. Un tā ir norma, kas aizliedz konkurenci deformējošas vienošanās. Izskatāmajā lietā nav runas par aizliegtu vienošanos. Mēs nerunājam par to, ka kāds uzņēmums, kuram adresēts 101. pantā noteiktais aizliegums, būtu ar kādu citu neatļauti vienojies. Jā, ir taisnība, ka dažās lietās Eiropas Savienības Tiesa ir piemērojusi 101. pantu kopsakarā ar tagadējā Līguma par Eiropas Savienību 4. panta 3. punktu, tas ir lojālas sadarbības pienākuma punkts. Un ir secinājums, ka valsts pārkāpj 101. pantu kontekstā ar lojālas sadarbības pienākumu, radot normu, kas uzliek par pienākumu vienoties konkurenci deformējošā veidā. Taču arī tā nav mūsu situācija. Šeit no tirgus dalībniekiem netiek prasīta nekāda vienošanās, piemēram, par cenām, uzņemšanas kritērijiem vai jebko citu.

Līdz ar to tas, kas no Eiropas Savienības darbības līguma paliek pāri, ir pamatbrīvību panti, uz kuriem, manuprāt, jau ļoti pareizi norādīja Konkurences padomes pārstāvis un arī mana kolēģe Jūlija Jerņeva.

Lieta ir pieminēts Līgums par Eiropas Savienības darbību 56. pants, tas ir pakalpojumu brīvības pants. Te atbilde var būt ātra. Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas praksi, nav maģiskas formulas, lai nošķirtu pakalpojumus no dibinājuma brīvības, taču pamatkritērijs ir darbības ilgstamība un patstāvīgums, uzņemot šajā valstī. Es domāju, ka neiespējami ir iztēloties īslaicīgu vai nepastāvīgu vai terminētu klātbūtni uzņemošajā valstī nolūkā sniegt augstākās izglītības pakalpojumus. Tāpēc šīs lietas tā sauktais "gravitācijas centrs" noteikti būs dibinājuma brīvības pants un tas ir Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pants. Dibinājuma brīvība jeb tiesības veikt uzņēmējdarbību.

Principā valodu lietošanas regulējums augstākajā izglītībā, domāju, ka var tikt uzskatīts par šķērslī tiesībām veikt uzņēmējdarbību, proti, tas aizskar dibinājuma brīvību un šeit es atsauktos, piemēram, uz 2009. gada spriedumu “UTEKA lietā”, ko taisījusi Eiropas Savienības Tiesa. Tajā tika atzīts, ka Spānijas norma, kura prasa zināmu daļu televīzijas kanālu operatoru ieņēmumu novirzīt Eiropas satura iepirkšanai, ir tāda norma, kas aizskar pamatbrīvību pantus. Aizskārums tika atzīts par pieļaujamu, bet tik un tā aizskārums tika saskatīts.

Tāpat arī izskatāmajā lietā... jā, es saskatītu aizskārumu. Līdz ar to nepieciešams pārbaudīt, vai šķērslim ir vai nav leģitīms mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs ar radīto apgrūtinājumu.

Vispirms par leģitīmo mērķi. No Saeimas atbildes rakstā sacītā un no pieaicināto personu sacītā es secinātu, ka leģitīms mērķis šajā lietā ir definējams: oficiālās valodas attīstība un aizsardzība. Un Eiropas Savienības Tiesas praksē mēs atrodam vismaz vienu piemēru, kur šis mērķis tiešām ir ticis atzīts par leģitīmu un tā ir lieta par uzvārdu transkripciju Lietuvā, problēma, kas labi pazīstama arī mums. 2011. gadā Eiropas Savienības Tiesa par to lēma, par svešvalodu uzvārdu transkripciju atbilstoši Lietuvas noteikumiem oficiālajos dokumentos, atzina attiecīgās normas par pieļaujamām un, citastarp, arī sacīja, ka oficiālās valodas tajās valstīs, kur oficiālā valoda ir noteikta, aizsardzība var būt leģitīms mērķis.

Tas mūs noved pie vērtējuma par samērīgumu. Vissarežģītākā... tas ir vissarežģītākais testa elements, arī visefemērākais, ja tā var sacīt, bet lieta, kas, manuprāt, ir būtiska, pirmkārt, izdarot samērīguma apsvērumus, ir Eiropas Savienības Tiesas spriedums “Omega lietā”. 2004. gadā Eiropas Savienības Tiesai tika uzdots... Eiropas Savienības tiesa taisīja prejudiciālo nolēmumu par jautājumu, vai drīkst aizliegt spēli, kurā notiek spēlētāju nogalināšana. Un konteksts ir šāds. Pakalpojumu sniedzējs no Apvienotās Karalistes vēlējas, ja nemaldos, Bonnā atvērt tā saukto “Laser tag” spēli, kurā līdzīgi kā peintbolā, bet ar lāzieročiem cilvēki viens uz otru mērķē, trāpot noteiktās vietās uz apģērba, otrs spēlētājs tiek uzskatīts par nogalinātu. Vācijā konstitūcija 1. pantā aizsargā cilvēka cieņu. Vācijas iestādes, tajā skaitā tiesu institūcijas, uzskatīja, ka šī spēle ir nesavienojama ar cilvēka cieņu un aizliedza šo pakalpojumu sniegt. Kad lieta nonāca Eiropas Savienības Tiesā, Eiropas Savienības Tiesa atzina, ka leģitīmais mērķis ir un samērīgums arī ir, atsaucoties tieši uz cilvēku cieņas īpašo lomu vācu konstitucionālajā iekārtā.

Ko mēs no tā varam secināt? Es domāju, ka mēs varam secināt, ka katra valsts kaut kādās robežās var definēt, kas ir tās konstitucionālai identitātei būtiskie elementi. Vācijā ir 1. pants par cilvēka cieņas aizsardzību, mums ir Konstitūcijas 4. pants par valsts valodas aizsardzību. Vācijai ir bijusi traumatiska vēsture tieši attiecībā uz cilvēka cieņas pārkāpumiem, mums ir bijusi traumatiska vēsture attiecībā tieši uz valodas politiku.

Kā lemtu Eiropas Savienības Tiesa, ja jautājums par apstrīdētajām normām nonāktu tajā? Protams, mēs varam tikai minēt. Taču es spekulētu, ka ir vieta secinājumam par... vismaz pirmsšķietamam secinājumam par to, ka apstrīdētās normas izrādītos samērīgas ar leģitīmo mērķi.

Lūk. Tas no manas puses šobrīd būtu viss.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies Zeltiņa kungam. Tagad iespēja arī tiesnešiem uzdot jums jautājumus. Tiesnesis Artūrs Kučs, lūdzu!

A. Kučs.

Paldies. Man būtu vēl jautājums, vai jūsprāt šajā lietā jūs redzat, ka ir skarts arī pamattiesību hartas 16. pants par darījumu darbības brīvību, tā kā ir skarta uzņēmējdarbības brīvība?

U. Zeltiņš.

Tas ir ļoti interesants jautājums. Mana pirmā atbilde būs sekojoša. Pieņemot apstrīdētās normas, ticami, ka Latvijas Republika nedarbojas Eiropas Savienības tiesību jomā un tādā gadījumā pamattiesību harta nav piemērojama. Ja nemaldos, tas izrietēs no hartas 51. panta 2. punkta.

Es domāju, ka jūsu jautājums droši viens ir uzdots par atsauci uz ģenerālvokātes Kokotas secinājumiem Ungārijas lietā par Centrāleiropas Universitāti un viņa hartu atrada par piemērojamu GATS līguma dēļ. Te es sacītu, ka ģenerālvokātes secinājumi ir pagaidām tikai tas... spriedums ir jā sagaida... Un būtu kaut kādā mērā pārsteidzoši, ja izrādītos, ka Eiropas Savienības tiesa ļauj... nu... varētu sacīt... caur sētas durvīm tiešā piemērojamībā ievest GATS līgumu, jo, kā mēs zinām, Eiropas Savienības Tiesai ir gara un ilgstoša prakse par to, ka pasaules tirdzniecības organizācijas līgumi nav tieši piemērojami. Un šī prakse ir pamatota ar taktiskiem apsvērumiem.

Ja mēs šo kompetenču dalījumu, ņemot vērā, ka Eiropas Savienībai pieder ārējās tirdzniecības kompetence, izmantotu par rīku, lai padarītu GATS par tieši piemērojamu, agrāk formulētais pamatojums pret tiešu piemērojamību lielā mērā zaudētu jēgu. Ja mans minējums ir pareizs, ka šādi GATS nav izmantojams, nāktos secināt, ka arī harta izskatāmajā lietā nav piemērojama. Ja ir piemērojama, tad jā, es saskatītu tiesību uz uzņēmējdarbības brīvību aizskārumu. Bet par pārkāpumu, tas, protams, ir jau cits jautājums.

A. Kučs.

Nedaudz papildinot. Tātad, jūsuprāt, tas fakts, ka apstrīdētais regulējums, kā jūs pats teicāt, ietekmē uzņēmējdarbības brīvību un 49. pantu, nebūtu pamats šinī gadījumā piemērot hartu.

U. Zeltiņš.

Es domāju, ka pretējā gadījumā mēs nonāktu pie secinājuma, ka 51. panta otrā daļa ir bez tvēruma.

A. Kučs.

Paldies. Tad vēl viens jautājums par 49. pantu. Tātad jūs teicāt, ka jūs redzat, ka ir aizskārums. Bet, jūsuprāt, tātad skatot judikatūru Eiropas Savienības Tiesas, jūsuprāt viņš būtu samērīgs. Bet, kā es saprotu, jums tāda viennozīmīga atbilde laikam no judikatūras... tas ir tikai tāds jūsu viedoklis, balstoties uz “Omegas lietu”, bet tādu viennozīmīgu secinājumu laikam nevar izdarīt?

U. Zeltiņš.

Protams, protams. Tas ir minējums, līdzīgi kā mēs visi varam izdarīt minējumus līdz brīdim, kad Eiropas Savienības Tiesa par to lemj. Un es gribētu sacīt, ka mēs varam tikai minēt... ne jau tāpēc, ka Eiropas Savienības Tiesa būtu gudrāka vai mēs būtu nezinošāki... Katrā situācijā, kad jāinterpretē augstas abstrakcijas pakāpes normas, pastāv kaut kāda nenoteiktība vai kaut kāda neprognozējamība. Un tieši tāpēc jau arī eksistē augstākās tiesas, tieši tāpēc jau arī eksistē nacionālo tiesu pienākums vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālajiem jautājumiem.

A. Kučs.

Paldies. Man vēl viens plašāks jautājums. Tā kā jūs teicāt, ka apstrīdētās normas pavisam noteikti skar... vēl mēs nezinām par rezultātu, bet ka viņas skar uzņēmējdarbības brīvību, vai, skatot plašāk no Eiropas Savienības tiesībām izriet tātad apstākļi, ka valstij un arī likumdevējam pieņemot apstrīdēto regulējumu, kas skar Eiropas Savienības uzņēmējdarbības brīvību, bija arī jāapsver apstrīdētā regulējuma atbilstība Eiropas Savienības tiesību normām?

U. Zeltiņš.

Tas, protams, ir ļoti interesants jautājums. Es domāju, ka, jo vairāk likumdevējs apsver, jo labāk. Man liekas, ka būtu ļoti grūti definēt kaut kādus standartus, cik daudz ir jāapsver, cik garš ziņojums vai pētījums par katru pamattiesību aizskārumu būtu jārada. Es domāju, ka no manas puses būtu korekti vienkārši sacīt, ka tas ir Satversmes

tiesas ziņā, kādas juridiskās sekas izriet no tā, ka kaut kādā apjomā ir vai nav apsvērta atbilstība Eiropas Savienības pamatbrīvību regulējumam.

A. Kučs.

Paldies. Un vēl varbūt atgriežoties pie sākuma par konkurenci. Jūs tātad... ja es pareizi sapratu, jūs aizgājāt tātad līdz samērīgumam, tad jūs vērtējāt kritērijus un nonācāt pie secinājuma, ka jūs neredzat, ka apstrīdētās normas kopsakarā ar regulējumu, kas attiecas uz divām augstskolām, neliedz ienākt tirgū kādam saimnieciskās darbības veicējam. Un te varbūt es gribēju drusciņ saprast... ja, piemēram, mēs jau iepriekš runājām, ka, ja Igaunijas augstskola gribētu Latvijā ienākt un arī mācīt Latvijas studentiem, tātad atvērt programmu angļu valodā, tad viņa to nevarētu darīt saskaņā ar apstrīdētajām normām. Un tad ir jautājums, vai jūs to redzat... vai tas ir kaut kā ārpus tirgus... kāpēc jūs neredzat to kā ierobežojumu? Vai tas ir tirgus definējuma jautājums, vai kādi citi apstākļi?

U. Zeltiņš.

Tas, ko es centos sacīt, ir ka principā ikviens ir vienlīdz brīvs izpildīt Latvijas regulējošās prasības. Tas, ka komersants, kas ienāk no Igaunijas, ir vienlīdz brīvs mācīt atbilstoši valodu noteikumiem Augstskolu likumā.

A. Kučs.

Nu, es piekrītu, ka visi ir vienlīdz brīvi, bet ir divas augstskolas, kurām ir citādāks tas regulējums. Tas, jūsuprāt, nemaina neko, ja mēs runājam par konkurenci?

U. Zeltiņš.

Un te man izskatās, ka Rīgas Ekonomikas augstskolas regulējums ir vēl ierobežojošāks, jo, kā es sacīju, tā nevar izvēlēties, kādu no Eiropas Savienības valodām, tai ir jāstrādā angļu valodā. Rīgas Juridiskā augstskola, manā izpratnē, ir nedaudz brīvāka. Jā, te nav jāiekļauj latviešu valodas mācības savā svešvalodā notiekošajā programmā.

Es atturēšos spekulēt, vai latviešu valodas kredītpunktu neiekļaušana ir būtiska konkurences priekšrocība. Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas praksi, lai konstatētu kaitējumu konkurencei, mums arī ir jābūt pārliecinātiem, ka ierobežojums ir vērā ņemams. Es varētu lietot angļu valodas terminu *appreciable*.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies. Man divi jautājumi precizējoši par pamattiesību hartu.

Attiecīgi es gribu paturpināt par pamattiesību hartas 51. pantu un paskatīties, kādā veidā šeit varētu Eiropas Savienības tiesības kaut kā izpildīties. Tātad, tik tiešām, tā ir taisnība, ka, ja kritērijs ir, tajā brīdī, kad dalībvalsts īsteno Eiropas Savienības tiesības, tai ir jāievēro pamattiesību harta un attiecīgi tad 16. pants, kas mūs interesē.

Tāpat ir pilnīgi skaidrs, ka augstskolu regulējums kā tāds, tā ir valsts kompetence un tajā Eiropas Savienības tiesības neiejaucas un arī nav šīs kompetences.

Bet mēs šeit esam privāto augstskolu jomā, mēs tātad esam uzņēmējdarbības jomā. Viss tas, ko gan jūs, gan arī citas pieaicinātās personas jau teica. Un līdz ar to... par tik, par cik mēs esam šajā uzņēmējdarbības jomā un mums arī konkurences jautājumi ir būtiski, vai šeit tomēr neveidojas pamats vismaz argumentam, ka pamattiesību harta ir piemērojama šajā aspektā.

Ja mēs, piemēram, paskatāmies, kā Eiropas Savienības tiesa ir sākot, protams, ar klasiku, ar "Okaber-Fransona lietu" un aizejot uz "Egenbergera lietu"... viņas, protams, nav konkrēti mums interesantas šeit, bet tā ideja, tā pieeja, kuru īsteno Eiropas Savienības tiesa, jāsaka tā...diezgan tā radoši... es varbūt lietu šo vārdu... Ņemot vērā šo Eiropas Savienības tiesas radošumu attiecībā uz pamattiesību hartas piemērošanu īpaši pēdējā laikā, un ģenerāladvokātes Kokotas viedoklis... līdz ar to mani absolūti nepārsteidz... man liekas, ka tas turpina zināmu tādu procesu, kas ir sācies Eiropas Savienības tiesā...

Nu, tad, lūk, šajā kontekstā... vai jūs būtu tikpat uzmanīgs savā viedoklī par pamattiesību hartas piemērojamību?

U. Zeltiņš.

Es pilnīgi piekrītu, ka tendences ir tādas, kādas tās ir un nesenā prakse ir tāda, kāda tā ir. Atkal jau... es varu izdarīt minējumus par to, kā tiesa lemtu un es domāju, ka saprātīgiem cilvēkiem var būt vēl atšķirīgi minējumi... pirms sacīt 49 procenti pret 51 procentu, ka harta nebūs atzīta par piemērojamu, cits sacītu otrādi, ka 51 procenti pret 49. Protams, es atzīstu lielu iespējamību, ka Eiropas Savienības tiesai izskatot lietu, harta tiktu atzīta par piemērojamu.

I. Ziemele.

Paldies. Un vēl viens precizējošs jautājums. Tātad runājot par "Omega lietu" un par šo Vācijas... teiksim tā... izņēmumu. Tad būtībā mums pašreiz Satversmes tiesai arī ir jautājums par to, vai tātad publiskās kārtības izņēmuma šis princips, kas darbojās... ja es pat tā varētu pārtulkot uz latviešu valodu... tātad publiskās kārtības izņēmuma princips, kas ir atzīts Eiropas Savienības tiesībās, šis princips mums ir jāpārceļ un jāskatās, kādā veidā, teiksim, no Satversmes, kur mēs to... kurā vietā mēs

to Satversmē saskatām. Un jūsu rosinājums ir to tieši vērtēt mūsu samērīguma metodoloģijas ietvarā... tajā solītī, kur mēs skatām samērīgumu no pamattiesību aizskārums viedokļa, jūs liktu, teiksim, inspirētos vismaz no šī te publiskās kārtības izņēmuma principa... Jūs viņu tur liktu iekšā, ja... mūsu metodoloģijā, ja es jūs pareizi sapratu?

U. Zeltiņš.

Visdrīzāk, ka jā. Jā. Es domāju runājot, bet man šķiet, ka jūsu pieļāvums atbilst tam, ko es klusībā domāju.

I. Ziemeļe.

Jā. Labi. Paldies.

Tā... kolēģi... Tiesnesei Daigai Rezevskai ir jautājumi, lūdzu!

D. Rezevska.

Jā, paldies. Sakiet, lūdzu, man precizējošs jautājums. Jūs savā uzrunā nepieskārāties un neminējāt Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. pantu, kaut gan iepriekšējās mūsu sēdes diskusijās arī šis pants tika piesaukts un analizēts. Un sakiet, kāda ir jūsu nostāja šā panta sakarā? Vai arī jūs uzskatāt, kā jau jūs minējāt, ka faktiski jūs redzat arī ierobežojumus šīm divām īpaši modelētajām augstskolām, Rīgas Juridiskajai augstskolai un, kā jūs sakāt, Ekonomikas augstskolai... Tad vai 106. panta sakarā mēs vispār šajā lietā nevaram runāt par to, ka dalībvalsts ir piešķīrusi īpašas vai ekskluzīvas tiesības šīm divām skolām, ja mēs skatāmies, protams, apstrīdētās normas kopsakarā ar konkrētajiem likumiem speciālajiem? Paldies.

U. Zeltiņš.

Es vēl jautātu, kas ir tās īpašas un ekskluzīvās tiesības. Attiecībā uz Rīgas Ekonomikas augstskolu man būtu patiešām grūti tādas saskatīt, jo Rīgas Ekonomikas augstskolai ir jā māca tieši un konkrēti angļu valodā, kamēr citas augstskolas var izvēlēties kādu no Eiropas Savienības valodām.

Jā, es piekristu, ka ekskluzīva tiesība ir Rīgas Juridiskajai augstskolai, jo nav jāizpilda prasība pa latviešu valodas apguvi. Vai šī prasība ir smaga un apgrūtināša? To es nemācēšu sacīt. Man šķiet, ka no kādas no pieaicinātajām personām mēs dzirdējām, ka, piemēram, augstskolas, kas māca topošos mediķus no dažādām pasaules malām, to dara angļu valodā, bez lielām praktiskām grūtībām izpilda pienākumu studiju programmā ietverot arī latviešu valodas nodarbības. Ja mēs paraugāties, piemēram, uz, ja nemaldos Stradiņu Universitātes medicīnas programmu, šķiet, pareizi ir secināt, ka prasība tiek izpildīta ar kursu nosaukumiem... ar kursiem, kurus sauc "Medicīniskā terminoloģija latviešu valodā".

D. Rezevska.

Paldies liels. Un sakiet, lūdzu, ja mēs nedaudz pamodelējam to situāciju tālāk.

Nu, teiksim, pie tādas iespējas, ka mēs varētu konstatēt, ka tiešām dalībvalstis ir kādas piešķirušas kādas īpašas vai ekskluzīvas iespējas. Vienkārši tādu pieņemumu izsakot... Sakiet, kā jūs interpretējat un kā jūs redzat Līguma par Eiropas Savienības darbības 106. panta tvērumu? Vai šis pants uzliek dalībvalstij pienākumu un, respektīvi, tātad dalībvalsts nedrīkst ieviest šādas te ekskluzīvas un īpašas tiesības? Vai tomēr ar šādu ieviešanu vien ir par maz un mums ir jāiet tālāk tā loģiskā un juridiskā ķēdītē un jākonstatē, ka ir notikusi tātad iejaukšanās konkurencē un ir izveidojusies konkurences kropļošana? Paldies.

U. Zeltiņš.

Manā izpratnē būtu jākonstatē arī konkurences kropļojums, lai saskatītu, ka ekskluzīvo tiesību piešķiršana tomēr ir nesaderīga ar 106. pantu. Tātad, protams, valsts var piešķirt dažādas ekskluzīvas tiesības, kurām ar konkurenci nav liela sakara. Un tajā brīdī diez vai mēs runāsim par neatbilstību 106. pantam.

D. Rezevska.

Liels paldies.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies. Tiesnesim Kučam vēl viens jautājums. Lūdzu!

A. Kučs.

Man nedaudz atgriežoties pie jūsu citētās “Omega lietas” un samērīguma izvērtējuma jautājuma... Tātad, kā jūs teicāt, katrai valstij var būt dažādi konstitucionālās identitātes elementi un kā leģitīms mērķis ierobežojumiem... Vai Eiropas Savienības Tiesa, tātad, ja mēs sakām, ka valsts valoda mums būtu kā leģitīms mērķis, vērtētu arī alternatīvas šī mērķa sasniegšanai... vai tas būtu arī tad šajā... būtu viens no izvērtējuma aspektiem...?

U. Zeltiņš.

Noteikti. Apakškritērijs... vismazāk apgrūtinošā alternatīva tiešām mēdz parādīties Eiropas Savienības tiesas praksē, bet es domāju, ka nekļūdīšos, ja sacīšu, ka samērīguma vērtējuma algoritms Eiropas Savienības tiesas praksē nav pats metodoloģiski robustākais. Dažkārt šis apakškritērijs tiek tiešiem vārdiem diskutēts un dažkārt netiek. Es domāju, ka reālā situācijā daudz kas būtu atkarīgs no pušu paskaidrojumiem, no tā, vai tiek norādīts uz iespējamiem mazāk apgrūtinošiem risinājumiem.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Tā. Paldies. Un tagad es došu iespēju uzdot jautājumu Zeltiņa kungam tādā pieteikuma iesniedzēju pārstāvei Nikuļcevas kundzei. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies, Zeltiņa kungs, par sniegto viedokli. Bet man nebūs jautājumu šai pieaicinātajai personai. Paldies.

I. Ziemele.

Labi. Paldies. Saeimas pārstāvim Sandim Bērtaitim, lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā, paldies. Man būs viens tikai jautājums Zeltiņa kungam.

Sakiet, lūdzu, vai apstrīdētajās Augstskolu likuma normās... tieši Augstskolu likuma normās jūs saskatāt kādu priekšrocību, kas tiek piešķirta tirgus dalībniekam tieši konkurences tiesību aspektā, lai mēs varētu teikt, ka šīm apstrīdētajām normām kāds tirgus dalībnieks tiek nostādīts īpašā situācijā attiecībā pret citiem? Paldies.

U. Zeltiņš.

Es nesaskatu priekšrocības, kuras noteiktu apstrīdētās normas, jo tās vienlīdz attiecas uz visiem, kas konkrētajā tirgū darbojas vai vēlas darboties.

S. Bērtaitis.

Paldies, man citu jautājumu nebūs.

I. Ziemele.

Paldies. Ja jautājumu nav, tad es teikšu paldies arī Zeltiņa kungam par sniegto atbalstu tiesai un dalību gan ar rakstveida viedokli, gan arī ar piedalīšanos sēdē. Un vēlēšu jums jauku atlikušo dienu!

Tā... kolēģi... tiesneši... Ja tiesnešiem jautājumu nav lietas dalībniekiem, tad es varētu pazinot, ka lietas izskatīšana pēc būtības šajā stadijā ir noslēgusies un mēs varētu pāriet pie tiesas debatēm.

Es gribētu organizēt tālāko procesu šādi, ka vispirms tiesa lems par to, cik ilgu laiku lietas dalībnieku pārstāvji vēlētos savām debatēm. Un tad, kad mēs pieņemsim šo lēmumu, tad es piedāvāšu pasludināt tiesas sēdē nelielu pārtraukumu, lai arī varētu sagatavoties lietas dalībnieki.

Tātad, es gribētu dzirdēt, Nikuļcevas kundze... cik jums vajadzētu laiku debatēm?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies, es vēlētos runāt... nu, vismaz 45–50 minūtes.

I. Ziemeļe.

Un, Bērtaiša kungs, jūs?

S. Bērtaitis.

Es domāju, ka līdz kādām 20–25 minūtēm varētu būt pietiekami.

I. Ziemeļe.

Man ir jautājums Nikuļcevas kundzei... jūs varbūt varētu iekļauties mazlietiņ īsākā laika periodā, jo nu 50 minūtes... tas ir pat vairāk kā akadēmiskā....

I. Nikuļceva.

Es, protams, varu mēģināt iekļauties īsākā laika periodā, bet jau sniedzot paskaidrojumus bija ļoti grūti tomēr iekļauties 30 minūtēs un es gribu kaut kā atspoguļot tomēr viedokli par ārkārtīgi daudzajām pieaicinātajām personām un viņu viedokļiem... nu, vismaz 40 minūtes.

I. Ziemeļe.

Jā, Nikuļcevas kundze, jūs vienkārši ņemat vērā, ka tiesneši arī klausījās tās pašas pieaicinātās personas un arī uzdeva jautājumus. Tā kā tiesai ir pieejama pilnīgi visa tā pati informācija, kas jums.

Bet, labi... 40 minūtes tad jums tiek dotas. Un ar lūgumu koncentrēties uz tiesas debatēm un arī attiecīgi Saeimas pārstāvim ir iespēja, protams, lai būtu pušu paritāte, arī padomāt... jūs varat vismaz 30 minūtēs tad iekļaut savu Saeimas viedokļa paušanu šajā procesa stadijā.

Tātad, uz šo brīdi es pasludinu tiesas sēdē pārtraukumu līdz pulksten 14.00... jā, līdz plkst. 14.00, lai jūs varat sagatavoties kodolīgi paust lietas dalībnieku viedokli šajā lietā.

Līdz pulksten diviem tiesas sēdē ir pārtraukums.

(Pārtraukums.)

I. Ziemele.

Tātad mēs pirms sēdes pārtraukuma jau pārgājām uz tiesas debatēm.

Un es īpaši nekavējoties dodu vārdu tātad pieteikuma iesniedzēju pārstāvei zvērinātai advokātei Inesei Nikuļcevai pieteikuma iesniedzēju viedokļa paušanai. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies.

Godātā tiesa! Es tiešām centīšos neatkārtoties un ... to, ko es norādīju jau sniedzot paskaidrojumus un arī atbildot uz jautājumiem, un centīšos tikai īsi minēt kādus papildu argumentus, uzturot spēkā visu iepriekš teikto un arī izteikt viedokli par pieaicināto personu paustajiem viedokļiem.

Un līdzīgi, kā sniedzot paskaidrojumus, es sāksu ar Satversmes 112. pantu, ar tiesībām uz izglītību. Papildus tam, ko teicu, jau vēlētos tikai uzsvērt, ka tiesības uz izglītību ir ne vien studējošajiem, bet arī augstskolām un Satversme, manuprāt, ir jāinterpretē arī kopsakarā ar Eiropas Savienības pamattiesību hartu, kuras 14. panta trešā daļa tieši paredz, ka tiesības uz izglītību sastāvdaļa ir brīvība dibināt mācību iestādes. Tātad augstskolu tiesības. Un augstskolas šīs brīvības dibināt un darbināt mācību iestādes ietvaros bauda akadēmisko brīvību. Tas nozīmē, ka tās kalpo zinātnei, kā to paredz arī Lielā Universitāšu harta, nevis pilda valsts deleģētu funkciju pēc valsts noteikumiem un arī pēc valsts politiskajiem uzstādījumiem, kā to ir izpratušas dažas pieaicinātās personas.

Es vēlos atgādināt akadēmiskās brīvības izpratnes vismaz dažus aspektus, kā tas ir norādīts Lielajā Universitāšu hartā, proti, ka universitāte vienmēr tiecas apgūt visas pasaules zināšanas, lai piepildītu savu sūtību un tā sniedz pāri ģeogrāfiskajām un politiskajām robežām un ir apstiprinājums nepieciešamībai dažādām kultūrām pazīt un ietekmēt citai citu.

Es vēlos uzsvērt to, ka akadēmiskā brīvība ir tā, kas nodrošina brīvu apmaiņu ar zināšanām un jaunu zināšanu radīšanu. Un tieši tāpēc ir nepieciešama augstskolu autonomija, lai tās varētu radīt šīs jaunās zināšanas un kalpotu sabiedrībai. Un tas ir arī uzsvērts pagājušajā gadā Eiropas Padomes globālajā forumā par akadēmisko brīvību, uzsverot, ka valsts nedrīkst ierobežot akadēmisko brīvību, vadoties no lietderības apstākļiem. Un vēl jo vairāk. Valsts nedrīkst noteikt nepamatotus ierobežojumus akadēmiskajai brīvībai kādu politisku iemeslu dēļ.

Un šeit es vēlos atsaukties uz vairāku pieaicināto personu viedokļiem un piekrist tam, ko norādīja pieaicinātās personas Jānis Vētra un Aigars Rostovskis, ka būtībā Latvijā šī augstākās izglītības joma ir pārregulēta, tādējādi nepamatoti iejaucoties augstskolu autonomijā un akadēmiskajā brīvībā, un arī es piekrītu Rostovska kungam, kurš teica, ka arī politizēta ir šī te joma, kas arī rada pretrunu akadēmiskajai brīvībai.

Es uzskatu, ka akadēmiskā brīvība ir skatāma gan Satversmes 112. , gan 113. pantā kontekstā un šie panti būtu jāinterpretē kopsakarā. Arī kopsakarā ar Eiropas Savienības pamattiesību hartas 13. pantu un arī kopsakarā ar vārda brīvību.

Un vēlos arī atsaukties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā “Sapan pret Turciju” (2010. gada 8. jūnija spriedums), kur ir tieši akadēmiskā brīvība vērtēta Konvencijas 10. panta jeb vārda brīvības kontekstā.

Es piekrītu visam, ko teica pieaicinātā persona Jānis Vētra par akadēmiskās brīvības izpratni un vēlos uzsvērt, ka tā ir arī pieteikuma iesniedzēju izpratne. Un valoda ir neatņemama akadēmiskās brīvības izpratne. Bez valodas, kā arī norādīja profesors Vētra, nav domu, ideju un radošuma.

Tālāk es vēlos uzsvērt to, ka visas pieaicinātās personas, kas ir speciālisti augstākās izglītības jomā, atzina, ka multilingvālisms ir mūsdienu realitāte. Pat profesore Druviete, kura ir tieši valodniecības jomā eksperte, norādīja, ka studijas latviešu valodā ir vakardiena.

Es uzskatu, ka atvērtība un internacionalizācija ir mūsdienu dzīves vispār un augstākās izglītības vērtības un tās nav pretstatāmas nacionālajai valstij un var ietekmēt nacionālu valsti nevis negatīvi, bet tikai pozitīvi. Un piekrītu arī profesora Vētras teiktajam, ka šīs te vērtības neņemot vērā un pretstatot tās nacionālajai valstij, tiek degradēta augstākā izglītība kā vērtība.

Vēlreiz arī vēlos uzsvērt to, ka izglītība un zinātne augstskolās nav atdalāma un noteikti nepiekrītu Saeimas un dažu pieaicināto personu paustajam viedoklim šajā aspektā. Nav iespējams ne pasniegt studentiem bez zinātnes, ne arī studentiem mācīties bez zinātniskās jaunrades, kas ir Latvijā nostiprināta Satversmes 113. pantā. Vēlos vērst uzmanību uz to, ka pieaicinātās personas, kas pauda pretēju viedokli, būtībā nonāca savstarpējās un iekšējās pretrunās. Piemēram, arī Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāves apgalvoja, ka zinātnisku darbību drīkst veikt jebkurā valodā, bet pasniegt nedrīkst, kas būtībā rada neiespējamu situāciju. Arī Kārlis Šadurskis kā pieaicinātā persona apgalvoja, ka ir ieteicams lasīt grāmatas angļu un krievu valodā, bet pasniegt un klausīties šajās valodās nedrīkst, kas, manuprāt, ir neloģiski un neiespējami apgalvojumi.

Tālāk es vēlos pieskarties mazliet sīkāk apstrīdētajai normai — Augstākās izglītības likuma 56. pantam.

Es vēlos uzsvērt to, ka mūsu skatījumā šī te norma ir ārkārtīgi nekvalitatīva. Pieaicinātā persona Jānis Vētra norādīja, ka šī norma arī valsts augstskolās, kur viņa ir spēkā ilgstoši, netiek pildīta un nav izpildāma. Un netieši to apliecināja arī Kārlis Šadurskis, norādot, ka, piemēram, literatūra var būt krievu valodā, lai gan tā ir arī izglītības sastāvdaļa.

Un vēlos vērst uzmanību uz to, ka dažas pieaicinātās personas, piemēram, Izglītības un zinātnes ministrija, Kārlis Šadurskis pēc būtības piedāvā ceļus, kā šo

apstrīdēto normu apiet. Bet tad, ja šī apstrīdētā norma ir apejama dažādos ceļos, tad nav izprotams, kāpēc vispār šī apstrīdētā norma ir nepieciešama un ko tā dod mūsu tiesību sistēmai.

Un vēlos vērst arī uzmanību uz to, ka šī te tieši apstrīdētā 56. panta mērķi, kādēļ tas ir nepieciešams, neviena pieaicinātā persona, arī politikas veidotāji nevarēja izskaidrot. Un šeit es nedomāju to virsmērķi, kas ir valsts valodas aizsardzība, bet tieši konkrēti, kāpēc ir nepieciešams tieši šāds regulējums. Un arī dažādas pieaicinātās personas saprot šo Izglītības likuma 56. panta atšķirīgi un lielākoties es runāju par to, vai Latvijas pilsoņi var studēt Latvijas augstskolās arī ārvalstniekiem paredzētajās programmās. Tāds skaidrojums, ko piedāvā Saeima, arī pieaicinātā persona — Izglītības un zinātnes ministrija, ka tomēr, neskatoties uz 56. panta trešās daļas otro punktu, Latvijas pilsoņi varētu studēt arī Eiropas Savienības valodās... nu, tas, manuprāt, tikai liecina par to, ka šī norma neatbilst Satversmei, jo tā tiek interpretēta tiešā pretrunā tam tekstam, kas šajā normā ir ietverts.

Tālāk es vēlētos pievērst uzmanību labas likumdošanas principa pārkāpumam. Manuprāt, ir būtiski vēlreiz uzsvērt to, ka Izglītības likuma... izglītības vispār sistēmas reforma, uz kuru atsaucas arī Saeima un arī Izglītības un zinātnes ministrija, nekad nav tikusi attiecināta uz privātajām augstskolām. Un tā ir būtiska atšķirība arī no tām lietām, ko Satversmes tiesa skatīja iepriekš attiecībā uz vispārējo izglītību. Tātad šī reforma nekad nav skārusi privātās augstskolas. Un es vēlos vērst uzmanību uz to, ka arī Kārlis Šadurskis kā pieaicinātā persona atzina, es citēju, ka “spēks rada pretspēku”... tātad komentējot to situāciju, ka Saeimā bija iesniegts pretēja rakstura priekšlikums... un tātad iemesls Augstskolu likuma 56. panta normai bija šis pretspēks, tātad acumirkļa ideja un nevis gadiem plānota reforma. Tātad iepriekš nebija plānots privātajām augstskolām pieprasīt pāriet uz valsts valodu ekskluzīvi.

Tālāk es vēlos vērst uzmanību arī uz vienoto Eiropas augstākās izglītības telpu. Būtībā neviena pieaicinātā persona, kas to apgalvoja, nevarēja norādīt, kāpēc pastāv Eiropas Savienības vienotā izglītības telpa, jo pēc būtības atbilstoši Boloņas deklarācijai, tā ir izglītības telpa ar 48 valstīm, kurā piedalās arī Latvija. Un, protams, tur ir arī Eiropas Savienības valstis, bet šī telpa ir daudz plašāka un sadarbība Eiropas Savienības ietvaros ir tikai kā Boloņas procesa turpinājums un pastiprinājums.

Un es vēlos īpaši uzsvērt, ka Boloņas deklarācijas ietvaros jau ir izveidota vienota sistēma, kurā piedalās arī Latvija. Un tostarp studiju virzienu akreditāciju Latvijā var veikt jebkura Eiropas Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistrā iekļauta aģentūra. Un tas notiek vadoties no kopējiem Eiropas augstākās izglītības telpas standartiem un kvalitātes prasībām. Tā pamatojas ekspertu viedoklī. Un arī no Boloņas deklarācijas izveidotās kopīgās Eiropas telpas izriet savstarpēja diplomu atzīšana šajā vienotajā telpā. Un to, vai augstskola sniedz kvalitatīvu augstāko izglītību, nevērtē valsts, pieņemot likumus. Tas notiek jau Boloņas deklarācijas

izveidotās vienotās telpas ietvaros, nodrošinot augstākās izglītības kvalitāti ar attiecīgo studiju programmu akreditāciju un licencēšanu un turklāt arī Latvijā Augstākās izglītības padome ir tā, kas izstrādā augstākās izglītības stratēģiju un pārrauga kvalitāti.

Līdz ar to šajā gadījumā nav pamatoti nošķirt Eiropas Savienības valodas un citas, bet mums ir jāvērtē vienotā Boloņas deklarācijas izveidotā Eiropas telpa ar vairākām valstīm.

Tālāk jau vēlos arī uzsvērt to, ka likuma 56. panta normas pamatojums pēc būtības ir balstīts aizspriedumos pret tām valodām, kas nav Eiropas Savienības valodas. To ļoti uzskatāmi norādīja Kārlis Šadurskis sakot, ka “nav labu krievu profesoru”. Arī pieaicinātā persona Uģis Gruntmanis ļoti tieši nosauca krievu valodu, no kuras vajadzētu baidīties. Nu, manuprāt, tie ir tikai un vienīgi aizspriedumi. Turklāt aicinu arī vērtēt to, ka apstrīdētā norma ir daudz plašāka, tā ne tikai liedz mācīt studentiem krievu valodā, bet jebkurā valodā, kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts valoda, kam mūsdienās var būt arī praktisks pielietojums attiecībā uz citām valodām.

Arī vēlos uzsvērt to, ka pastāv daudzi un dažādi alternatīvi līdzekļi, kādā veidā sasniegt valsts valodas attīstīšanas un kopšanas mērķi, neizmantojot aizliegumus, kas ir iekļauti Augstskolas likuma 56. pantā, bet gan veicot pozitīvus pasākumus valsts valodas attīstīšanā, kā to, piemēram, arī norādīja pieaicinātā persona Rostovskis. Un, mūsaprāt, tiem līdzekļiem ir jāpaliek augstskolas ziņā un valsts varētu kontrolēt tikai rezultātu. Piemēram, valsts valodas lietošanas apjoms varētu būt atkarīgs nevis no studentu pilsonības vai valsts piederības, bet no tā, kādam tirgum konkrētā programma ir domāta, vai tā gatavo speciālistus Latvijas tirgum, vai kādam ārvalstu tirgum. Tāpat arī varētu būt obligāts kredītpunktu skaits, kas ir iegūstams tieši mācoties latviešu valodā, varētu būt obligātas konferences latviešu valodā, piemēram, arī piedāvāt jebkuru mācību kursu paralēli svešvalodai arī latviešu valodā, varētu būt arī niansētāks sadalījums starp bakalaura, maģistra un doktora studiju programmā, ko arī norādīja pieaicinātā persona Uģis Gruntmanis.

Arī Privāto augstskolu asociācija uzsvēra to, ka apstrīdētās normas aizliedz arī bilingvālās programmas, tas ir, programmas, kas ir tieši bijušas ar mērķi līdz šim, lai studenti apgūtu valsts valodu. Būtībā privātās augstskolas visu laiku ir mācījušas studentiem latviešu valodu, tostarp tieši šajās bilingvālajās programmās.

Un attiecībā uz Latvijas iedzīvotājiem es vēlos uzsvērt to, ka šodien mēs esam būtiski citādā situācijā, kāda bija, piemēram, uzreiz pēc neatkarības atjaunošanas. Skolēni pilnībā apgūst valsts valodu skolā, augstskolās mācās pieauguši, nobrieduši cilvēki, kuri jau zina valsts valodu. Piekrītu arī pieaicinātai personai Aigaram Rostovskim, kurš šodien teica, ka tas ir ģimenes, bērnudārza un skolas pienākums mācīt valsts valodu, bet tad, kad mēs nonākam līdz augstākajai izglītībai, tad valstij būtu jācieta šo personu izvēle.

Vēl es vēlētos pieskarties atsevišķi pie Augstskolu likuma 5. panta. Būtībā es vēlos vērst uzmanību uz to, ka profesore Druvieta bija vienīgā, kas spēja izskaidrot šī panta saturu, bet, ja panta saturs ir tāds, kā to izskaidroja profesore, proti, valsts valodas izkopšanas uzdevums ir gan attīstīt terminoloģiju, gan izteikt latviešu valodā aktuālus, zinātniskus jautājumus, gan uzturēt labu literāru latviešu valodu studentiem, tad likuma 56. panta trešā daļa ir absolūti lieka, jo augstskolas pašas savas autonomijas ietvaros var izvēlēties, kādā veidā šo mērķi sasniegt. Un vēlos vērst uzmanību arī uz to, ka deputātes Ilzes Viņķeles mērķis, kura tieši iesniedza šo priekšlikumu par 5. panta redakciju, bija tieši šādas, proti, papildināt Augstskolu likumu ar mērķi izkopt valsts valodu un vienlaikus izslēgt 56. panta trešo daļu, tātad atstājot augstskolām pašām izvēles brīvību.

Un vēlreiz vēlos uzsvērt to, ka šos definētos mērķus var sasniegt arī tad, ja pamatmācību process notiek svešvalodā — gan attīstīt terminoloģiju, ar publikācijām, konferencēm, mācot latviešu valodu, bagātināt latviešu kultūras telpu var arī ar aktīvu sabiedrisko darbību, populārzinātniskiem tekstiem un tamlīdzīgi.

Vēlos arī uzsvērt to, ka gan profesors Vētra, gan Aigars Rostovskis norādīja uz to, ka valsts valodas izkopšana var labi sadzīvot ar zinātnes internacionalizāciju un tā nevis traucē vienam otru, bet tieši otrādi, internacionalizācija var palīdzēt izplatīt latviešu valodu, radot arī citu valstu studentiem par to interesi un tādā veidā arī popularizējot to pasaulē.

Tālāk es vēlos pieskarties īpašumtiesībām jeb Satversmes 105. pantam. Sākumā es vēlos minēt arī attiecībā uz Satversmes 105. pantu par labas likumdošanas principa pārkāpumu. Un es vēlos īpaši uzsvērt to, ka gan Saeimas pārstāvis, gan Izglītības un zinātnes ministrija, Kārlis Šadurskis būtībā ļoti skaidri norādīja, ka nekādas ekonomiskās sekas apstrīdētajām normām nav vērtētas. Un turklāt pat atzina, ka izvērtējums netika veikts apzināti, uzskatot, ka ar deklarēto mērķi ir pietiekami. Un faktiski arī atbildes uz jautājumiem liecina, ka tām personām, kas veidot politiku šajā jomā, nav pat priekšstata par to, kādas ekonomiskās sekas rodas, kas tomēr būtu būtisks jautājums, kas bija likumdevējam jāņem vērā, lemjot par apstrīdētajām normām.

Privāto augstskolu asociācija norādīja, ka sekas apstrīdētajām normām ir ne tikai studentu skaita samazināšanās privātajās augstskolās, bet arī finansiālie zaudējumi, kas tikai no studentu mācību maksas ir vismaz 5 miljoni eiro gadā. Aigars Rostovskis norādīja, ka tie varbūt varētu būt 10 miljoni eiro. Tajā pašā laikā, arī kā norādīja asociācija, citas valstis, kas turklāt arī ir Eiropas Savienībā — Lietuva, Igaunija... paplašina iespējas studēt svešvalodās, tostarp arī krievu valodā, kas nav Eiropas Savienības valoda. Un šie diplomi, augstākās izglītības diplomi, tiek automātiski atzīti Latvijā.

Vēlos arī atsaukties uz pieaicinātās personas Uģa Gruntmaņa teikto, ka praktiski nekur pasaulē neierobežo studiju valodas izvēli un arī Gruntmaņa kungs minēja Dānijas

piemēru, kas ārkārtīgi plaši tiek piedāvātas studijas angļu valodā, kur tā ir būtiska ekonomikas sastāvdaļa un vēlos vērst uzmanību uz to, ka Dānija arī ir nacionāla valsts un nav izmēros īpaši atšķirīga no Latvijas.

Tālāk es vēlos pieskarties Eiropas Savienības tiesībām. Un es vēlos paskaidrot vai uzsvērt to, ka mūsu skatījumā Eiropas Savienības tiesības ir vairāk izmantojamas kā interpretācijas līdzeklis, jo īpaši Eiropas Savienības pamattiesību harta ir izmantojama, lai interpretētu Satversmes 105. pantu, arī Līguma par Eiropas Savienības darbību normas. Šajā gadījumā tām ir ne tik daudz patstāvīga nozīme, kā tās ir vairāk ņemamas vērā īpašumtiesību satura interpretācijai, konkrētajā gadījumā Satversmes 105. panta ietvaros.

Vispirms Eiropas Savienības tiesību ietvaros arī vēlos atsaukties uz Jūlijas Jerņevas sniegto viedokli, kam es ļoti lielā mērā piekrītu. Pirmkārt, viņa norādīja uz to, ka pieņemot apstrīdētās normas, bija vispār jāpārbauda atbilstība Eiropas Savienības tiesībām. Šeit es arī vēlos labas likumdošanas principa ietvaros uzsvērt to, ka konkrētajā gadījumā šāda pārbaude nenotika.

Arī vairākas pieaicinātās personas, jo īpaši Jūlija Jerņeva, norādīja to, ka apstrīdētās normas skar Eiropas Savienības tiesībās garantētās tiesības uz brīvu uzņēmējdarbību, brīvu pakalpojumu kustību, kas ir garantētas līguma 49., 56. pantā un arī pakalpojumu sniegšanas direktīvu un arī skar hartas 16. pantu, kas garantē darījumu brīvību.

Jo īpaši es vēlos atsaukties uz pieaicinātās personas Jūlijas Jerņevas viedokli, kas norādīja, ka apstrīdētās normas jebkurā gadījumā ir barjera ienākšanai tirgū. Es tam pilnībā piekrītu. Un, lai šī iejaukšanās uzņēmējdarbības brīvībā, arī brīvas pakalpojumu kustības brīvībā būtu attaisnojama, ir jābūt sevišķi svarīgam iemeslam, ir jābūt samērīgumam un ir jābūt nediskriminācijai. Mums nav īsti strīda par sevišķi svarīgu iemeslu. Pieteikuma iesniedzējs nekad nav apstrīdējis valsts valodas nozīmīgumu, bet šajā gadījumā es uzskatu, ka šī iejaukšanās nav samērīga un vērtējot šo jautājumu es arī uzskatu, ka tas ir jāvērtē pēc tādiem pašiem kritērijiem, kā citos gadījumos. Arī Jūlija Jerņeva atzina, ka šīs te barjeras tomēr nav samērīgas, nu, citām pieaicinātajām personām varbūt ir cits viedoklis.

Vēlos arī mazliet pieskarties nediskriminācijas principam. Pieaicinātā persona Jūlija Jerņeva norādīja, ka Eiropas Savienības tiesību kontekstā apgrieztā diskriminācija ir pieļaujama — tāpat atšķirīga attieksme pret vietējiem studentiem būtu pieļaujama.

Es vēlos vērst uzmanību uz to, ka nu... Satversmes tiesa, manuprāt, nedrīkstētu izdarīt šādu secinājumu, jo šajā gadījumā ir tomēr jāvērtē pamatā atbilstība nacionālajām tiesībām, īpašumtiesībām un tikai pakārtoti ir Eiropas Savienības tiesības un Latvijas tiesību kontekstā nu nebūtu pieļaujams tāds secinājums, ka Latvijas valsts

drīkst attiekties pret vietējiem studentiem sliktāk nekā pret citu valstu studentiem, Latvijas studentiem liedzot mācīties svešvalodās.

Protams, es gribu jo īpaši pievērst šajā gadījumā uzmanību divu augstskolu kontekstam — Rīgas Juridiskajai augstskolai un Rīgas Ekonomikas augstskolai. Tās ir augstskolas, kuras ir līdzīgas komercsabiedrības kā privātās augstskolas un kuras arī saņem mācību maksu no studentiem, bet viņām ir nodrošināta ekskluzīva iespēja īstenot mācības angļu valodā, tostarp arī Baltijas valstu studentiem. Citām augstskolām šādas iespējas nav. Nu, kas ir būtiska atšķirība.

Arī Eiropas Savienības tiesību kontekstā es vēlos arī atsaukties uz Eiropas Savienības tiesas lietu, kas ir saistīta ar Ungāriju, uz kuru arī norādīja Jūlija Jerņeva, kurā ģenerālvokāte ir norādījusi, ka tāda situācija, ka augstākās izglītības iestādes no valstīm, kas ir ārpus Eiropas Savienības, var turpināt darboties Ungārijā tikai pamatojoties uz starptautisko līgumu, ka tas ir pretrunā Eiropas Savienības tiesībām un arī GATS jeb vispārējās vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību, arī uzņēmējdarbības brīvībai, pakalpojumu direktīvai un arī Eiropas Savienības pamattiesību hartai, tostarp arī tiesībām uz izglītību un akadēmiskajai brīvībai. Un šeit es vēlos vērst uzmanību uz to, ka, protams, nav vienāda situācija Ungārijā un Latvijā. Varētu teikt, ka Ungārijā šie ierobežojumi ir daudz izteiktāki, bet Latvijas situācija ir līdzīga. Ne tieši tāda pati, bet līdzīga, jo tiek norādīts, ka, ja tirgū vēlas ienākt kāda augstskola ārpus Eiropas Savienības, tad viņa nevar piedāvāt izglītības svešvalodā, bet vietējiem studentiem tā ir jāpiedāvā latviešu valodā, kas var būt gandrīz nerasniedzama iespēja, uz ko arī norādīja Jūlija Jerņeva, sniedzot ļoti sīki šo skaidrojumu, kam es ļoti piekrītu.

Nu un visbeidzot Eiropas Savienības tiesību ietvarā es vēlos ļoti īsi pieskarties Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. un 107. pantam. Es piekrītu vairāku personu norādītajam, tam, ka būtu arī šī situācija jāvērtē Līguma 106. panta ietvaros attiecībā uz to, vai valsts nav piešķirusi ekskluzīvas tiesības divām augstskolām. Vēlreiz vēlos uzsvērt to, ka pieteikuma iesniedzējs neapstrīd to, ka šīm augstskolām šādas tiesības ir, bet apstrīd to, ka pārējām augstskolām nav līdzvērtīgu iespēju.

Un diemžēl es īsti nevaru piekrist Uģa Zeltiņa un arī Jūlijas Jerņevas viedoklim par Līguma 107. pantu, tas ir, par valsts atbalstu, jo, manuprāt, tomēr valsts atbalsts ir valsts sniegtā priekšrocība, kas uzņēmumam var radīt negodīgas konkurētspējas priekšrocību un kam, protams, ir jābūt ekonomiskai vērtībai, par to nav strīda. Bet konkrētajā gadījumā tieši ir šī ekonomiskā vērtība, jo vismaz divas augstskolas gūst tiešu ekonomisku labumu no tādas darbības, kuru citas augstskolas nevar veikt, tātad, proti, no studiju programmām studentiem svešvalodās, saņemot arī par to attiecīgu samaksu.

Manuprāt, arī Uģa Zeltiņa minētā Eiropas Savienības Tiesas lieta par lielveikaliem un degvielas stacijām... nu, īsti nav analogiska šim gadījumam.

Es domāju, ka mums arī nav nekāda strīda par to, ka valsts atbalsts attiecas arī uz privātajām augstskolām, ko ir norādījusi arī Eiropas Savienības Komisija savā skaidrojumā un ko arī pieaicinātās personas norādīja.

Nu un līdz ar to manā skatījumā arī apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. pantam. Es neatkārtosu tos argumentus, kas jau ietverti pieteikumā.

Nu un visbeidzot arī pavisam īsi pieskaršos tiesiskās paļāvības principam jeb Satversmes 1. pantam. Tā kā par tiesiskās paļāvības principu pieaicinātajām personām bija mazāk jautājumu, tad tikai vēlos uzturēt spēkā jau iepriekš teikto, proti, ka privātajām augstskolām un arī studentiem bija izveidojusies aizsargājama tiesiskā paļāvība ilgstošā laika periodā uz to, ka būs iespējams iegūt izglītību un piedāvāt studiju programmas arī svešvalodās un īstenotā izglītības reforma nekādā veidā neattiecas uz privātajām augstskolām.

Un arī vēlreiz vēlos uzsvērt attiecībā uz pārejas periodu, ka pat pieaicinātā persona — Izglītības un zinātnes ministrija — atzina, ka ne visiem studentiem atbilstoši pārejas noteikumiem būs iespēja turpināt mācības studiju programmas attiecīgajā valodā, jo, ja studiju programma ir uz četriem gadiem, tad to nevar pabeigt līdz 1922. gada 31. decembrim, ja students, piemēram, ņem akadēmisko atvaļinājumu un līdz ar to, piemēram, jaunās māmiņas nespēs pabeigt mācības tajā studiju programmā, kurā viņas ir to izvēlējušās.

Un vēlos arī atsaukties uz pieaicināto personu profesoru Vētru, kurš norādīja, ka praksē līdz pat 30 procentiem studentu nebeidz studiju programmas tajā minimāli noteiktajā laikā.

Nu, un ņemot vērā visu teikto, es arī uzturu spēkā pieteikuma iesniedzēju prasījumu atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 112., 105. un arī 1. pantam.

Paldies. Tas ir viss, ko es gribēju pateikt debatēs.

I. Ziemeļe.

Paldies, Nikuļcevas kundzei arī par ietaupīto laiku. Tiešām novērtējam.

Tagad vārds tiek dots Saeimas pārstāvim Sandim Bērtaitim. Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Paldies.

Cienījamā tiesa!

Saeima uzskata, ka izskatāmās lietas ietvaros pieteicēju iesniegtais pieteikums nav pamatots un apstrīdētās Augstskolu likuma normas atbilst Latvijas Republikas Satversmes 1., 105., 112. un 113. pantam.

Pieņemot grozījumus Augstskolu likumā, nav pieļauti ne likumdošanas procesa regulējošo normu, ne pamattiesību normu pārkāpumi.

Tāpat ar apstrīdētajām normām nav pārkāptas Eiropas Savienības tiesības vai Latvijas starptautiskās saistības.

Augstākās izglītības iegūšanu privātajās augstskolās nevar aplūkot tikai kā saimnieciska rakstura pakalpojumu, kas skar vienīgi studējošo un augstskolu. Uz to pareizi vērta uzmanību bijušais izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis. Līdzās privātajām studējošo un augstskolas interesēm pastāv arī sabiedrības, valsts intereses, kuru labā ir pieļaujams reglamentēt augstskolu darbību, tostarp valodu lietošanas jomā.

Satversmes tiesa līdzšinējā judikatūrā ir atzinusi, ka katram izglītojamam Latvijā ir tiesības saņemt tādu izglītību, kas cita starpā atbilst demokrātiskas tiesiskas valsts principam, Latvijas kā nacionālas valsts principam un nodrošina to, ka izglītojamais kļūst par pilnvērtīgu demokrātiskas pilsoniskas sabiedrības locekli.

Tāpat arī izskatāmajā lietā valsts valodas lietošana studiju procesā augstskolā ir nepieciešama pilnvērtīgas demokrātiskas un nacionālas sabiedrības nodrošināšanai. Valsts valodai kā kopējai saziņas un demokrātiskās līdzdalības valodai ir pamats iekļauties augstākās izglītības jomā neatkarīgi no augstskolu vēlmes izmantot valsts valodu studiju programmas īstenošanā. Augstskolu absolventi ir nākamie līderi, inteligences pārstāvji un pilsoniskās sabiedrības veidotāji. Atstājot šīs personības bez pienācīgām valsts valodas zināšanām, būtiski cieš demokrātiska valsts iekārta, jo demokrātija pieprasa, lai visiem būtu kopēja valsts valoda.

Valsts atzīst privāto augstskolu izdotos diplomus, kas nozīmē, ka valsts uzņemas līdztatbildību par augstskolu absolventu piemērotību turpmākajam darbam un iesaistē demokrātiskas sabiedrības dzīvē.

Šādā nozīmē nav pamata pieteicēju apgalvojumam, ka valstij esot vienīgi pienākums atturēties iejaukties augstākās izglītības procesā. Valstij ir tiesības un pat pienākums izglītības mērķu sasniegšanai reglamentēt vairākus augstskolu darbības aspektus. Saeimas ieskatā tas iekļauj arī valodas lietojumu studiju procesā.

Satversmes 4. panta pirmais teikums noteic, ka valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Šis pamatnoteikums ievieš tiesisku pamatu Latvijai valstij regulēt un noteikt valsts valodas lietojumu gan valsts, gan privātajās augstskolās. Valsts valodas lietojums studiju programmu īstenošanā ir nepieciešams, lai valsts valoda būtu reāls sazināšanās līdzeklis akadēmiskās un zinātniskās darbības jomā. Tāpat valsts valodas lietošana augstskolās ir nepieciešama, lai uzlabotu latviešu valodas lingvistisko kvalitāti, nodrošinātu tās ilgtspēju un konkurētspēju citu valodu vidū.

Vairākas pieaicinātās personas, jo sevišķi profesore Ina Druvieta, sniedza izvērstu pamatojumu, kādēļ ir būtiski akadēmiskajā un zinātniskajā vidē īstenot savu darbību valsts valodā.

Turklāt šajā sakarā ir svarīgi nošķirt valodas zināšanu no valodas lietošanas. Tas nav viens un tas pats. Protams, ka valsts valodas zināšana ir svarīga, lai sasniegtu valsts valodas politikas mērķus. Cilvēks, kurš nezina valodu, nevar to lietot. Tomēr lielākā

daļa valsts valodas politikas mērķi paliek nesasniegti, ja persona zina valsts valodu, bet to praksē nelieto. Tieši valodas lietošanas procesā tiek kopta un attīstīta valoda, kā arī nodrošināta tās ilgtspēja un konkurētspēja.

Šajā ziņā Saeima nevar pievienoties pieteicēju secinājumam, ka pietiekot ar tām valsts valodas zināšanām, ko studējošie esot apguvuši bērnudārzos, pirmsskolas izglītības iestādēs vai skolās vispārējās izglītības ietvaros.

Tas sasaucas ar Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešajā teikumā nostiprināto augstskolu uzdevumu izkopt un attīstīt ne tikai zinātni un mākslu, bet arī valsts valodu. Tieši caur valsts valodas regulāru lietošanu akadēmiskajā vidē augstskolas kopā ar akadēmisko personālu un studējošo var līdzdarboties valsts valodas reālajā nostiprināšanā.

Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešajā teikumā norādītais augstskolu uzdevums ir konkretizēts Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas pirmajā teikumā, kas nostiprina pienākumu visa veida augstskolās un koledžās studiju programmas īstenot valsts valodā. Ar šo normu valsts valodai tiek noteikta augstākā prioritāte studiju procesā. Kā minēju iepriekš, tas ir bijis likumdevēja apzināts solis, lai stiprinātu valsts valodas lomu augstākajā izglītībā.

Vienlaikus likumdevējs nav centies absolutizēt valsts valodas lietošanu, bet līdzsvaro to ar studiju procesam nepieciešamo internacionalizāciju un ārvalstu studentu iekļaušanu Latvijas izglītības sistēmā. Citiem vārdiem, likumdevējs ir centies ar vairākiem izņēmumiem nodrošināt, ka noteiktos gadījumos augstākā izglītība ir atvērta studijām svešvalodā. Līdz ar to Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas 1., 2., 3. un 4. punkts paredz vairākus izņēmuma gadījumus, kad ir pieļaujamas atkāpes no valsts valodas lietojuma studiju programmu īstenošanā, izmantojot svešvalodu.

Šo izņēmumu struktūrā nākamā prioritātes pakāpe aiz valsts valodas ir piešķirta Eiropas Savienības oficiālajām valodām. Tās iekļauj tādas lielo valodu grupas kā angļu valodu, kas ir galvenā zinātnes valoda, to atzīst arī vairākas šajā lietā pieaicinātās personas, tāpat arī vācu, franču, spāņu un citas valodas. Šādā veidā Saeimas ieskatā ir nodrošināta pienācīga iespēja studiju procesā piesaistīt ārvalstu akadēmisko personālu un mijiedarboties ar Eiropas un pasaules akadēmisko un zinātnisko vidi.

Visbeidzot. Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas 1. punkts pieļauj iespēju īstenot studiju programmas jebkurā citā svešvalodā, ja studiju programmas īsteno starpvalstu līgumos paredzētās sadarbības ietvaros, bet 56. panta trešās daļas 3. punkts pieļauj iespēju īstenot studiju programmas jebkurā citā svešvalodā, ja tas ir saistīts ar valodu un kultūru studijām, kā arī valodu programmās.

Apstrīdētajās normās paredzētais multilingvisma īpatsvars Saeimas ieskatā ir pienācīgs un nodrošina augstākās izglītības mērķu efektīvu sasniegšanu.

Nevar apgalvot, ka vēlmē nostiprināt valsts valodas pozīciju, būtu liegta vai kavēta Latvijas augstskolu iesaiste starpvalstu akadēmiskajos un zinātniskajos

procesos. Tomēr studiju internacionalizācija nevar kalpot par aizsegu, lai Latvijas valsts pastāvīgie iedzīvotāji, kuriem ir nepilnīgas valsts valodas zināšanas, apgūtu studiju programmas savā dzimtajā valodā, kas nav valsts valoda. Augstskola sagatavo studējošos turpmākajai zinātniskajai un profesionālajai darbībai. No Latvijas valsts perspektīvas ir būtiski, ka gan valsts, gan privāto augstskolu absolventi spēj veiksmīgi īstenot savu turpmāko darbību, izmantojot valsts valodas zināšanas. To uzsver arī vairākas lietā pieaicinātās personas, tostarp, Tieslietu ministrija.

Saeima vēlas atkārtoti uzsvērt, ka Satversmes 112. pants neparedz tiesības iegūt izglītību jebkurā svešvalodā, par kādu izglītojamaiz izrādītu interesi. Vēlme apgūt augstākās izglītības programmas svešvalodās neietilpst Satversmes 112. panta tvērumā un šādā nozīmē pamattiesību aizskārums vispār nav konstatējams.

Tāpat Saeima atkārtoti uzsver, ka Satversmes 112. pants ir vērsts uz studēt gribošo un studējošo tiesību aizsardzību, nevis uz izglītības iestāžu un akadēmiskā personāla tiesisko interešu nodrošināšanu. Tāpēc pieteicēji nepamatoti saista privāto augstskolu un akadēmiskā personāla intereses ar minēto Satversmes pantu.

Tiesvedības gaitā pieteicēji ir izteikuši iebildumus pret likumdošanas procesu, kādā Saeima pieņēma apstrīdētās Augstskolu likuma normas. Šajā sakarā primāri pieteicēji iebilst, ka priekšlikums reglamentēt valodu lietojumu privātajās augstskolās tika iesniegts vienīgi trešajā lasījumā un neesot rūpīgi apsvērts. Tomēr Saeima nesaskata pieteikuma pamatu šādam iebildumam.

Saeima savā atbildes rakstā ir detalizēti norādījusi pamatdomu, kādēļ likumdošanas procesa prasības tika izpildītas. Līdzās tam vairākas pieaicinātās personas sniedza papildu komentārus par apstrīdēto normu sagatavošanas un pieņemšanas procesu, pēc būtības apstiprinot, ka likumdošanas procesā nav pieļauti būtiski pārkāpumi, kas ietekmētu likumdošanas gala rezultātu.

Sākotnēji valodas jautājumi augstskolās tika risināti likumprojektā Nr. 923, kas bija veltīts grozījumiem Augstskolu likumā. Likumprojektā bija pieteikti dažādi ar valodas lietošanu saistīti priekšlikumi, kuri tika debatēti gan Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā, gan Saeimas sēdē. Tomēr, kā jau norādīja bijušais izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis, šī likumprojekta izskatīšana aizkavējās citu jautājumu sakarā, tāpēc priekšlikumi par valodas lietošanu tika pārceļti uz likumprojektu Nr. 998, ar kuru arī tika gatavoti grozījumi Augstskolu likumā. Lai gan formāli priekšlikumi, kas iekļauti apstrīdētajās normās, tika iesniegti uz trešo lasījumu, tomēr pēc būtības valodas lietošanas jautājumi augstākās izglītības jomā tika dažādos kontekstos apsvērti un debatēti likumprojekta Nr. 923 ietvaros. Ar minētajiem priekšlikumiem tika iepazīstināti privāto augstskolu pārstāvji, kuriem arī tika dota pienācīga iespēja izteikt savus apsvērumus. Tāpat par valodas lietošanas jautājumiem augstskolās tika uzklauti valsts valodas eksperti, kā arī konstitucionālo tiesību eksperts.

Likumdošanas procesa kontekstā svarīgi ir arī tas, ka grozījumi Augstskolu likumā ir pieņemti līdzšinējās izglītības reformas ietvaros. Valsts valodas politikas un izglītības politikas jomā likumdevējs jau vairāku desmitu gadu garumā ir īstenojis kompleksu reformu, lai nodrošinātu pāreju uz izglītības apguvi valsts valodā. Šī reforma ir īstenota pakāpeniski, ievērojot noteiktu pēctecību un visaptverošu, proti, aptverot visas izglītības pakāpes — pamatizglītību, vidējo izglītību un augstāko izglītību. Likumdevējs ir tiecies reglamentēt valodu lietojumu visās izglītības pakāpēs. Apstrīdētie grozījumi Augstskolu likumā ir šīs reformas noslēdzošais posms.

Saeimas ieskatā apstrīdētās normas nedrīkst vērtēt izolēti no Latvijas valsts politikas, kas vairāku gadu desmitu laikā tiek īstenota, sekmējot valsts valodas lietošanu izglītības iestādēs.

Likumdevējs ilgstošā laika periodā konsekventi ir veidojis un īstenojis tādu politiku, kas paredz valsts valodas lietojuma aizsardzību un stiprināšanu, tāpēc valsts valodas politikas stratēģija ir atspoguļota vairākos politikas plānošanas dokumentos, kuri ir sagatavoti pēc padziļināta izpētes darba.

Saeimas ieskatā likumprojekta pieņemšanas aktivitātes un līdzšinējās iestrādes izglītības reformas sagatavošanā kopumā bija pietiekamas, lai apgalvotu, ka grozījumi Augstskolu likumā ir pieņemti pienācīgā kārtībā, saskaņā ar Saeimas Kārtības rulli un Satversmi, kā arī atbilst labas likumdošanas principa prasībām.

Šim Saeimas secinājumam ir pievienojušās arī vairākas lietā pieaicinātās personas, tostarp Tieslietu ministrija un tiesībsargs.

Šīs lietas ietvaros ir būtiski, ka ar 2018. gada 21. jūnijā pieņemtajiem grozījumiem Augstskolu likumā tika ieviests nevis pilnīgi jauns valodas reglamentācijas modelis augstākās izglītības jomā, bet paplašināts līdzšinējais modelis, kas bija attiecināts uz valsts augstskolām jau kopš 2006. gada, proti, likumdevējs paplašināja Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas tvērumu, attiecinot to arī uz privātajām augstskolām un koledžām. Šāda likumdevēja rīcība bija saistīta ar nepieciešamību vienādot noteikumus studiju programmu īstenošanai visās Latvijas augstskolās un koledžās.

Izglītības un zinātnes ministrija kā priekšlikumu iesniedzēja norādīja uz to, ka valsts regulē studiju programmu īstenošanas kritērijus un studiju programmu akreditācijas kritērijus, tāpēc valsts ir arī tiesīga noteikt studiju programmu īstenošanas valodu.

Ņemot vērā to, ka gan valsts dibinātām augstskolām, gan privātpersonu dibinātām augstskolām ir vienādi kritēriji studiju programmu īstenošanai un akreditācijai, arī nosacījumiem attiecībā uz studiju programmu īstenošanas valodu ir jābūt vienādiem.

Jāatzīmē, ka neviena pieaicinātā persona šajā lietā neapstrīdēja nepieciešamību noteikt valsts un privātajām augstskolām vienotu valodas lietošanas modeli. Un tas ir

būtiski. Tādējādi lietā nav konstatējami tādi apstākļi, kas prasītu saglabāt atšķirīgu valodu lietošanas modeli starp dažādajām augstskolām. Saeimas izdarītā izvēle, vienādojot valsts valodas lietošanas prasības augstskolām, ir bijusi šādā nozīmē pareiza.

Turklāt apstāklim, ka normas tvērums tika paplašināts, ir nozīme nosakot lietas izskatīšanas robežas, jo pieteicēji apstrīd Augstskolu likuma 2018. gada 21. jūnija grozījumus vienīgi tiktāl, ciktāl tie attiecināmi uz privātajām augstskolām un koledžām. Citiem vārdiem sakot, pieteicēji nelūdz Satversmes tiesu pārskatīt Augstskolu likuma normu attiecināmību uz valsts augstskolām.

Tāpat šim apstāklim ir nozīme saistībā ar to, ka Saeimai likumdošanas procesa laikā nebija nepieciešamība atgriezties un atkārtot visas tās diskusijas, kas bija notikušas, jau sākotnēji ieviešot šo valodas lietošanas modeli valsts augstskolās. Arī labas likumdošanas principa kontekstā likumdevējam ir mazāks pienākumu apjoms pamatot sākotnējā valodas lietojuma modeļa būtību, jo tas jau vairāk nekā desmit gadus bija funkcionējošs un labi zināms. Ja labas likumdošanas princips ir vērsts uz to, lai veicinātu personu uzticēšanos valstij un tiesībām, tad jāatzīst, ka sabiedrībā jau bija nostiprinājusies pārliecība, ka valsts valodas nostiprināšana augstskolās ir attaisnojama un nepieciešama.

Nav iemesla uzskatīt, ka labas likumdošanas princips pieprasītu atkārtoti pārvērtēt un pamatot jau pastāvošu tiesību regulējumu, kura tvērums tiek vienīgi paplašināts uz jauniem tiesību normas adresātiem.

Saistībā ar pieteicēju iebildumu, ka apstrīdētās normas Saeimā nav vērtētas kontekstā ar augstskolu autonomiju. Ir jāpievērš uzmanība vēl kādam citam būtiskam apstāklim. Proti, 2017. gada 17. jūlijā Saeimas deputāte Ilze Viņķele iesniedza Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijai adresētus priekšlikumus grozījumiem Augstskolu likumā saistībā ar likumprojektu Nr. 923. Šie priekšlikumi cita starpā ierosināja izslēgt Augstskolu likuma 56. panta trešo daļu un vienlaicīgi grozīt 4. pantu, kas reglamentē augstskolu autonomiju paredzot, ka augstskolas savas autonomijas ietvaros patstāvīgi noteiks ne tikai studiju programmu saturu un formu, bet arī īstenošanas valodu. Citiem vārdiem, deputātes Ilzes Viņķeles priekšlikums bija vērsts uz to, lai valsts atteiktos no studiju programmu īstenošanas valodas reglamentācijas, nododot šīs tiesības augstskolām patstāvīgai izlemšanai to autonomijas ietvaros. Šāds deputātes priekšlikums neguva Saeimas vairākuma atbalstu un tika noraidīts gan Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā, gan Saeimas sēdē 2018. gada 26. aprīlī Saeimas deputātiem balsojot.

Šis apstāklis pats par sevi norāda uz to, ka Saeima bija apsvērusi jautājumu, vai valodas reglamentācija studiju procesā būtu atstājama augstskolas individuālai izlemšanai tās autonomijas ietvaros. Atbilde ir bijusi noraidoša. Un Saeima ir mērķtiecīgi saglabājusi valodas lietošanas noteikumus Augstskolu likumā, tādējādi Saeima ir tieši apliecinājusi savu pozīciju, ka valodas lietošana studiju programmas

īstenošanā nav augstskolas autonomijas jautājums, bet tas ir reglamentējams likuma līmenī.

Šīs lietas ietvaros daudz ir ticis diskutēts par akadēmisko brīvību un tās iespējamo saistību ar apstrīdētajām normām. Saeimas pozīcija šajā lietā arī pēc pieaicināto personu uzklaušanās paliek nemainīga. Akadēmiskā brīvība ar apstrīdētajām tiesību normām netiek skarta, proti, studiju programmas īstenošanas valodas izvēle pati par sevi neietilpst akadēmiskās brīvības tvērumā. Akadēmiskās brīvības galvenais kodols ir saistāms ar zinātniskās pētniecības darba un mākslinieciskās jaunrades saturisko pusi un izvēlētajām metodēm, kā tikt līdz zinātniskās pētniecības darba vai mākslinieciskās jaunrades rezultātam. Lietas izskatīšanas gaitā nav izskanējuši pārliecinoši argumenti, kas ļautu apgalvot, ka valsts valodas lietošanas prasība saturiski ietekmētu zinātniskās pētniecības darbu vai māksliniecisko jaunradi. Nosakot akadēmiskās brīvības robežas, ir arī jāņem vērā tas, ka privātās augstskolas, tāpat kā valsts augstskolas, darbojas Latvijas konstitucionālajā telpā, kuru piepilda Latvijas konstitucionālās vērtības. Viena no šādām vērtībām ir nacionālās identitātes aizsardzība, kuras pamatu veido latviešu valoda.

Saeima kategoriski noraida pretnostatījumus pret Satversmes 4. pantu un Satversmes 112. un 113. pantu. Valsts valoda kā īpaša konstitucionālā vērtība, kas ietilpst Satversmes kodolā, caurauž Satversmes 112. pantā nostiprinātās tiesības uz izglītību un Satversmes 113. pantā nostiprinātās garantijas attiecībā uz zinātniskās un mākslinieciskās jaunrades brīvību.

Akadēmisko brīvību, ciktāl tā ir iekļauta Satversmes 112. un 113. pantā, nav pieļaujams interpretēt radikāla liberālisma garā, nošķirot to no valstij būtiskajām vērtībām. Līdzās individuālajām vērtību izvēlēm pastāv sabiedrības kopējās vērtības, kuras veido augstskolu līdzdarbības pienākumi un atbildība par Latvijas valsti.

Latviešu valoda un kultūra ir Latvijas sabiedrību vienojošs pamats. Galu galā arī katrai privātajai augstskolai ir jākalpo sabiedrības kopējām vērtībām, kas ļauj novērst augstākās izglītības fragmentāciju un atrast kopsaucēju.

Lietas izskatīšanas gaitā no pieteicēju puses tika izteikti iebildumi, ka Rīgas Ekonomikas augstskolai un Rīgas Juridiskajai augstskolai ir piešķirtas tiesības īstenot studiju programmas angļu valodā. Šādi iebildumi ir atstājami bez ievēribas divu iemeslu dēļ.

Pirmkārt, izskatāmajā lietā apstrīdētās tiesību normas nenoteic nekādu īpašu regulējumu attiecībā uz kādu konkrētu augstskolu, jo regulējums ir attiecināts uz visa veida valsts un privātajām augstskolām. Speciāls valodas lietojuma regulējums Rīgas Ekonomikas augstskolai un Rīgas Juridiskajai augstskolai ir noteikts vienīgi šo augstskolu darbības reglamentācijai vēltītajos atsevišķajos likumos, bet šo likumu normas nav apstrīdētas izskatāmās lietas ietvaros.

Jāatzīmē, ka arī pilnīgi visi lietā pieaicinātie konkurences tiesību eksperti atzina, ka apstrīdētajās Augstskolu likuma normās nav noteikti nekādas priekšrocības vienam tirgus dalībniekam salīdzinot ar citiem tirgus dalībniekiem, ja mēs uzskatām privātās augstskolas par tirgus dalībnieku.

Apstrīdētās Augstskolu likuma normas noteic vienveidīgu valsts valodas lietojuma modeli attiecībā uz visām augstskolām.

Otrkārt, Rīgas Ekonomikas augstskola un Rīgas Juridiskā augstskola vēsturiski ir dibinātas starptautiskas sadarbības ietvaros, pamatojoties uz Latvijas noslēgtajiem starpvalstu līgumiem vēl pirms pievienošanās Eiropas Savienībai, proti, Rīgas Ekonomikas augstskola dibināta 1993. gadā ar Zviedrijas valdības atbalstu, Izglītības un zinātnes ministrijai Latvijas Republikas personā noslēdzot starptautisku līgumu ar mērķi nodrošināt Latvijā izcilu izglītību ekonomikā un biznesa vadībā. Savukārt Rīgas Juridiskā augstskola dibināta 1998. gadā, kad tika parakstīts līgums starp Latvijas un Zviedrijas valdībām un Sorosa fondu "Latvija". Tas ir bijis pamats noteikt atšķirīgu valodas lietojumu, ko pieļauj arī Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas 1. punkts. Šīm abām augstskolām ir īpašs darbības profils un augsta darbības kvalitāte, kas noteica iespējas speciālajos likumos atšķirīgi regulēt valodas lietojumu.

Īsi pieskaroties Satversmes 105. panta jautājumiem, Saeima uzskata, ka joprojām nav konstatējams šī panta aizskārums, tie studenti, kas ir uzsākuši studijas līdz 2019. gada 1. janvārim, šīs studijas var pabeigt, tādējādi augstskolas var gūt tos ienākumus, kurus tās bija plānojušas no šo studentu iesaistes studiju procesā.

Savukārt no 2019. gada 1. janvāra ir ierobežota iespēja uzņemt jaunus studentus. Tas nozīmē to, ka nav bijis noslēgtu līgumu ar studentiem par studiju programmu īstenošanu. Tādējādi nevar teikt, ka augstskolām būtu atņemti reāli ienākumi, ar kuriem būtu nodibinātas līgumattiecības. Augstskolas atsaucas.. pieteicēji var atsaukties tikai uz to ka augstskolas bija plānojušas perspektīvā gūt peļņu, bet šāda nākotnes peļņas gūšana pati par sevi netiek aizsargāta ar Satversmes 105. pantu, tāpēc šī panta pārkāpums konkrētajā lietā nav konstatēts.

Visbeidzot jānorāda, ka Augstskolu likuma grozījumiem ir noteikta saudzējoša pāreja uz jauno regulējumu, kas attiecināts uz privātajām augstskolām un koledžām. Apstrīdētās normas paredz četrus gadus ilgu pārejas periodu — līdz 2022. gada 31. decembrim. Tā kā jauno studentu uzņemšana neatbilstošās studiju programmās nav atļauta pēc 2019. gada 1. janvāra, šis četrus gadu pārejas periods ir salāgots ar reālo studiju programmu īstenošanas laiku.

Ja studējošie ievēros akadēmiskās prasības, tad līdz minētā pārejas perioda beigām studējošie būs pabeiguši visas svešvalodā īstenotās studiju programmas un tas nozīmē, ka grozījumi Augstskolu likumā paši par sevi nepasliktina to personu tiesisko stāvokli, kas ir uzsākuši studijas līdz 2019. gada 1. janvārim.

Šo pārejas noteikumu saudzējošo raksturu ir atzinis ne tikai konstitucionālo tiesību eksperts Egils Levits, bet arī vairākas šajā lietā pieaicinātās personas.

Vienīgie iebildumi no pieteicēju puses ir attiecināti uz studējošajiem, kas pārtrauc studijas un vēlas vēlāk izmantot iespēju atjaunoties studijām. Tomēr Saeimas ieskatā studiju pārtraukšana nozīmē arī to, ka studējošais uzņemas individuālu risku par to, ka nebūs iespējams atjaunoties tieši tajā pašā studiju programmā bez jebkādām izmaiņām, tostarp attiecībā uz valodas lietošanu. Tāpēc pieteicēju norādītie apsvērumi par pārejas regulējumu nepilnību ir noraidāmi kā nepamatoti un tādā veidā netiek pārkāpta tiesiskās palāvības aizsardzība.

Kopsavilkumā apkopojot iepriekš minēto, Saeima pauž viedokli, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas atbilstošā likumdošanas procedūrā, nerada nepamatotu pamattiesību aizskārumu un tāpēc lūdz Satversmes tiesu atzīt apstrīdētās Augstskolu likuma normas par atbilstošām Latvijas Republikas Satversmei.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies Bērtaiša kungam. Arī paldies par laika nepārsniegšanu.

Tagad es gribētu pasludināt tiesas debates par slēgtām un lietas dalībnieku pārstāvjiem ir arī tiesības uz repliku, ja ir tāda nepieciešamība... 5 minūtes. Jā, lūdzu!

I. Nikuļceva.

Jā, paldies, es labprāt paustu ļoti īsu repliku.

Tādad replikas veidā es būtībā vēlētos norādīt tikai vienu argumentu, proti, vēlos vēlreiz uzsvērt to, ka pieteikuma iesniedzējs nekādā veidā neapstrīd to, ka Latvijas valstspiederīgajiem ir jāzina valsts valoda, nekādā veidā neapstrīd to, ka valsts valoda būtu arī jāattīsta un jānostiprina un neiebilst arī pret to, ka valsts var veidot valsts valodas politiku. Bet šī politika nedrīkst iejaukties augstāko izglītības iestāžu autonomijā un akadēmiskajā brīvībā, proti, valsts var noteikt tos sasniedzamos mērķus, bet valsts nedrīkst noteikt, respektējot augstskolu autonomiju un akadēmisko brīvību, kas tieši augstskolām ir jādara. Tādu regulējumu, kādu ietver apstrīdētā Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa...

Un vēlos arī uzsvērt to, ka šī norma jebkurā gadījumā nav piemērots un efektīvs līdzeklis, pretēji tam, ko norādīja Saeimas pārstāvis arī debatēs, proti, tā nav ne efektīva mērķa sasniegšanā, ne arī funkcionējoša, ko vairākas pieaicinātās personas arī atzina, ka būtībā šīs normas ir jāinterpretē pretēji tekstam, ka tās ir kaut kādā veidā jāapiet un jāmeklē alternatīvi varianti.

Līdz ar to manā ieskatā jebkurā gadījumā šī norma nav metode, kādā veidā sasniegt deklarēto mērķi.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies, Nikuļcevas kundzei.

Bērtaiša kungs, lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā... Pavisam īsi.

Valstij ir tiesības reglamentēt valodas lietošanu studiju procesā. Un jāņem vērā, ka pirms apstrīdēto normu pieņemšanas joprojām bija ļoti daudz privāto augstskolu absolventi, kas bija pabeiguši studiju programmas svešvalodā, kas nav valsts valoda, un attiecīgi ir šiem studentiem bijušas grūtības iekļauties gan tirgū, gan sabiedrības aktīvajā dzīvē. Un faktiski tas apliecina to, ka līdzšinējais... nosacīti likumdevēja atturēšanās noteikt konkrētas valsts valodas prasības attiecībā uz augstākās izglītības programmām privātajās augstskolās, nav nodrošinājusi šī jautājuma sakārtošanos, jo faktiski tikai ar apstrīdētajām normām tiešā veidā tiek veicināta valsts valodas reāla lietošana akadēmiskajā procesā.

Tāpēc, pirms apstrīdēto normu pieņemšanas, šī problēma pati par sevi netika atrisināta un tieši apstrīdētās normas ir vērstas, lai nostiprinātu valsts valodas lietošanu privātajās augstskolās.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies lietas dalībnieku pārstāvjiem.

Šobrīd tāpat tiesa pasludina spriedumu pasludināšanas dienu... un tā būs 11. jūnijs plkst. 14.00 pēcpusdienā.

Līdz ar to šobrīd tāpat tiesas sēdē pasludinu pārtraukumu līdz sprieduma pasludināšanai.

Paldies.

Stenogrammas izgatavotāja

Mārīte Ceļmalniece

Tiesas sēžu sekretāre

Anna Elizabete Šakare